

OPPDRAG
FOR
FISKERI- OG HAVBRUKSNÆRINGENS FORSKNINGSFOND (FHF)

**PLAN FOR MIKROKREDITTORDNING FOR UTVIKLING AV
SMÅSKALA SELFANGST I KVITSJØEN**

Del II

26.10.2007

International Trade Advisers AS
ved Erik Holtedahl

INNHALDSFORTEGNELSE

1. Sammendrag	s. 3
2. Innledning	s. 7
3. Formålet med finansieringsordningen	s. 8
4. Prinsipper for driften av finansieringsordningen	s. 9
5. Organisering av finansieringsordningen	s. 10
6. Finansiering av ordningen	s. 16
7. Videre arbeid	s. 18
8. Konklusjoner og tilrådninger	s. 19

Vedlegg til Del II

Vedlegg II -1 :	Rapport for fase I (med vedlegg)
Vedlegg II -2:	Reiserapport for befaring ved Kvitsjøen i august 2007
Vedlegg II -3:	Budsjett for fangstbåtprosjektet
Vedlegg II -4:	Forkortelser

1 Sammendrag

G C Rieber Skinn (heretter GCRS) har i flere år i nært samarbeid med norske myndigheter og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) arbeidet for å utvikle selfangsten i Kvitsjøen i det nordvestlige Russland. Som ledd i dette arbeidet inngår etablering og drift av mottak for skinn, selfangst med bruk av småbåter i samvirke med isbryter og transportskip, opplæring av russiske mannskaper, etablering av datterselskap av GCRS og kontor i Arkhangelsk og samarbeid med norsk rederi som planlegger å overføre en selfangstbåt til russisk flagg for å drive med selfangst i Kvitsjøen.

Som et ytterligere ledd i disse planene blir nå et forslag om å opprette en mikrokredittordning for utvikling av småskala selfangst i Kvitsjøen analysert på oppdrag av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF). Prosjektet blir utredet i to faser. I det følgende brukes den mer generelle betegnelsen ”finansieringsordning”. Arbeidet skjer i samarbeid med en referansegruppe bestående av representanter for FHF, Innovasjon Norge (IN) og GC Rieber Skinn AS (GCRS). Fase I, som ble gjennomført i juli 2007, omfattet utarbeidelse av et utkast til en plan basert på allerede tilgjengelige opplysninger for hvordan en slik ordning kan utformes, driftes og grunnfinansieres. Det vises til rapport for denne fasen datert 05.07. 2007 (vedlegg I). Fase II, som er beskrevet i denne rapporten, innebærer utarbeidelse av en konkret operasjonell plan for en finansieringsordning basert på en grundigere analyse av gjeldende juridiske og andre relevante forhold i Russland og Norge, og kontakt med relevante miljøer i Norge og Russland. Det ble i denne sammenheng gjennomført en befarings langs kysten av Kvitsjøen i første halvdel av august 2007. Det vises til reiserapport fra denne befarings (vedlegg II).

I tråd med anbefalingen i rapporten for fase I legges det opp til å benytte selskapet White Sea Innovation AS under stiftelse (WSI) for å administrere finansieringsordningen i samarbeid med det russiske datterselskapet OOO GC Rieber Skinn Pomorye (GCRSP), som er opprettet i Arkhangelsk. Aksjene i GCRSP vil etter planen bli overtatt av WSI så snart dette selskapet er opprettet. WSI vil bli eid av GCRS med 65 % og IN med 35 %.

Denne rapporten omhandler bare den foreslåtte finansieringsordningen for innkjøp og drift av små fangstbåter i regi av lokale fangstfolk langs Kvitsjøen. Den omfatter således ikke de øvrige selfangstaktivitetene til GC Rieber Skinn i samme geografiske område.

Under besøket i Arkhangelsk i august 2007 ble det opplyst at et selskap som GCRSP i utgangspunktet har adgang til å yte lån til personer eller selskaper som ønsker å drive med selfangst. Imidlertid er det en risiko for at dersom lånevirkksomheten fra selskapet får et visst omfang, kan det bli forutsatt at selskapet har lisens for å drive slik lånevirkksomhet, og at lånene kan bli kjent ugyldige dersom slik lisens ikke foreligger. Det vil være en relativt tidkrevende og omstendelig prosess å oppnå slik lisens. En trolig enklere og sikrere måte å organisere finansieringsordningen på er at GCRSP selv kjøper inn båtene og leier dem ut til fangstfolkene. Ifølge den advokaten som ble kontaktet i Arkhangelsk krever slik virksomhet ikke særskilt lisens og det er heller ikke nødvendig at vedtektene for GCRSP tilpasses til en slik virksomhet. Betaling av leie, eventuelt renter og avdrag, kan foretas med penger og/eller produkter. Etter hvert som det vinnes erfaring og bygges opp kompetanse, kan det være aktuelt for GCRSP å selge eller overdra båtene til de enkelte leietakerne.

Under befaringen i august 2007 ble det konstatert en betydelig interesse i kystsamfunnene langs Kvitsjøen for å starte opp med selfangst neste sesong. Flere potensielle deltakere ble identifisert, og avtaler vil kunne inngås høsten 2007. Det ble også undersøkt i hvilken grad og på hvilken måte russiske myndigheter er innstilt på å tildele lisenser og kvoter. De signaler som ble gitt tyder på at det høsten 2007 vil bli gjennomført en auksjon for betydelige selfangstkvoter i Arkhangelsk. GCRSP har fra før sikret seg en selfangstkvote, og kan eventuelt overføre deler av kvoten til andre fangstfolk. Når det gjelder fiske, er kvotene i Kvitsjøen meget små, og det er stor konkurranse om disse mellom eksisterende fiskerikollektiver.

Ut fra en foreløpig vurdering av behovet er det ifølge GCRS for 2008 aktuelt med 6 fangstbåter. Antallet planlegges økt til 20 fra 2009-sesongen. Brutto finansieringsbehov for fangstbåtprosjektet, inkludert innkjøp av 6 fangstbåter med motorer, er med dette utgangspunktet for 2008 beregnet til i underkant av NOK 3,3 mill¹. Netto finansieringsbehov (etter fradrag av beregnede netto salgsinntekter for 3000 skinn på vel NOK 1,3 mill) anslås til ca. NOK 1,9 mill. Den nødvendige finansieringen tenkes i første omgang fremskaffet ved overføring av egenkapital og/eller lån fra WSI til GCRSP. Det er en forutsetning for gjennomføring av prosjektet at norske myndigheter støtter prosjektet. Det er en klar målsetning at selfangsten i Kvitsjøen på sikt skal bli lønnsom og bærekraftig. Samtidig er det åpenbart at et nybrottsprosjekt av denne typen er kostnadskrevende i oppstartfasen.

Meget tyder på at det kan være interesse hos norske myndigheter for å bidra økonomisk i forbindelse med oppstart av ordningen.

¹ Dette og de etterfølgende tall fremgår av budsjettet som er utarbeidet av GCRS (vedlegg III).

Fiskeridepartementet har vært kontaktet i forbindelse med fase I og fase II, og har gitt signaler om at prosjektet virker interessant blant annet fordi det med en relativt begrenset finansiell innsats vil kunne føre til en betydelig økning av selfangsten i Kvitsjøen. Det legges til grunn at en båt vil kunne fange 500 sel pr. sesong, det vil si til sammen 3 000 sel med 6 båter. Fra 2009 vil det kunne fanges 10 000 sel med 20 båter. Prosjektet vil skape betydelige synergivirkninger med GCRSPs egen selfangstvirksomhet og planene om å sette inn en norsk selfangstskute i Kvitsjøen under russisk flagg i kommende sesong. Også Utenriksdepartementet, som har gitt støtte i forbindelse med tidligere faser av GC Rieber-selskapenes flerårige arbeid med prosjektforberedelsene, har gitt signaler om at det kan være mulig å oppnå støtte til denne fasen av prosjektet, som må anses som et meget målrettet og potensielt bærekraftig norsk-russisk samarbeids- og utviklingsprosjekt overfor næringsfattige utkantstrøk i Barentsregionen. Prosjektet representerer også en mulighet til å gjenopprette samarbeidstradisjoner innenfor selfangsten som går helt tilbake til Pomortiden.

Som nevnt over foreslås at finansieringsordningen etableres ved at eierne av WSI (GCRS og IN) overfører ytterligere egenkapital og/eller lån til GCRSP. I takt med behovet vil WSI overføre finansielle midler til GCRSP, som kjøper inn båter og annet utstyr og inngår avtaler med de enkelte fangstfolkene om utleie av dette.

Når det gjelder tilskuddene fra norske myndigheter foreslås det at de aktuelle departementene går inn med et totalt tilskuddsbeløp på NOK 2 mill. i 2008 og et tilsvarende beløp i 2009 for å kunne sikre en videreføring av prosjektet blant annet med innkjøp av 14 nye småbåter. I 2010 vil det etter planen være tilstrekkelig med et relativt sett beskjedent støttebeløp. Som det framgår av foreliggende rapport er det forutsatt at også G C Rieber og Innovasjon Norge går inn i prosjektet med betydelige beløp. Videre har Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond gjennom flere år sammen med Innovasjon Norge bidratt med betydelige beløp for å utvikle selfangst med båt samt tilhørende foredlingsindustri i Kvitsjøen. Gjennom dette arbeidet er grunnlaget lagt for foreliggende planer samt de øvrige planer GC Rieber-selskapene har for sesongen 2008, som FHF er innstilt på å delfinansiere. FHF medvirker dessuten finansielt for å få gjennomført planleggingen av at en norsk fangstbåt får drive selfangst i Kvitsjøen i kommende sesong for dermed å bidra til at verdiskaping og lønnsomhet samlet sett blir tilfredsstillende ivaretatt.

Tilskuddsbeløpet på NOK 2 mill. foreslås utbetalt i tråd med vanlig praksis til WSI ved avslutning av selfangstsesongen 2008 og etter innlevering av rapport og regnskap for prosjektet.

Foreliggende rapport for fase II, som referansegruppen slutter seg til, vil sammen med øvrig dokumentasjon danne grunnlag for GC Rieber Skinn AS sin kontakt med departementene med sikte på å søke om tilskudd for såvel fangstbåtprosjektet og andre selfangstaktiviteter i Kvitsjøen i 2008.

2 Innledning

G C Rieber Skinn (heretter GCRS) har i flere år i nært samarbeid med norske myndigheter og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) arbeidet for å utvikle selfangsten i Kvitsjøen i det nordvestlige Russland. Som ledd i dette arbeidet inngår etablering og drift av mottak for skinn, selfangst med bruk av småbåter i samvirke med isbryter og transportskip, opplæring av russiske mannskaper, etablering av datterselskap av GCRS og kontor i Arkhangelsk og samarbeid med norsk rederi som planlegger å overføre en selfangstbåt til russisk flagg for å drive med selfangst i Kvitsjøen.

Som et ytterligere ledd i dette arbeidet har FHF bedt International Trade Advisers AS ved Erik Høltedahl om å utarbeide en operasjonell plan for en finansieringsordning for utvikling av småskala selfangst i Kvitsjøen, Russland. Prosjektansvarlig på vegne av FHF har vært Gunnar Kristian Halvorsen, som også er sekretær for Sjøpattedyrprogrammet. Arbeidet med finansieringsordningen har vært utført i samarbeid med en referansegruppe for arbeidet med utarbeidelse av planen med deltakelse av FHF, GC Rieber Skinn AS (GCRS) og Innovasjon Norge (IN).

Arbeidet har vært inndelt i to faser:

- Fase I, som ble gjennomført i juli 2007, omfattet utarbeidelse av et utkast til plan basert på allerede tilgjengelige opplysninger for hvordan en slik ordning kan utformes, driftes og grunnfinansieres. Det vises til rapport for denne fasen datert 05.07. 2007 (vedlegg I).
- Fase II omfatter utarbeidelse av en konkret operasjonell plan for en finansieringsordning basert på en nærmere analyse av gjeldende juridiske og andre relevante forhold i Russland og Norge og kontakt med relevante miljøer i Norge og Russland. Det ble i denne sammenhengen arrangert møter med myndigheter og juridisk ekspertise i Arkhangelsk fylke og gjennomført en befaring langs kysten av Kvitsjøen i første halvdel av august 2007. Det vises til rapport fra denne reisen (vedlegg II).

Hovedbegrunnelsen for å igangsette prosjektet er å få et best mulig grunnlag for å øke den kystnære fangsten av grønlandssel i Kvitsjøen da

- bestanden er altfor stor og øker kraftig
- økt kystnær fangst vil støtte opp under det omfattende arbeidet GCRS allerede over flere år har nedlagt for å utvikle selnæringen i Arkhangelsk fylke. Det vises til samarbeidsavtale mellom GCRS og myndighetene i Arkhangelsk av mars 2007, som er vedlagt rapporten fra fase I.

En ordning som gir støtte til lokale næringsdrivende ved Kvitsjøen som ønsker å starte selfangst med bruk av småbåter, eventuelt i kombinasjon med småskalert fiske, synes å kunne være et relevant virkemiddel å få utredet og eventuelt utprøvd.

Planen for finansieringsordningen omfatter blant annet forslag til mandat, prinsipper for driften, organisering og finansiering.

I tråd med anbefalingen i rapporten for fase I legges det i rapporten opp til å benytte det norske selskapet White Sea Innovation AS (WSI) for å administrere ordningen i samarbeid med det russiske selskapet G C Rieber Skinn Pomorye Lic (GCRSP), som allerede er opprettet i Arkhangelsk. GCRSP eies i dag av GCRS, og vil bli overtatt av WSI, som er i ferd med å bli opprettet. WSI vil etter planen bli eid av GCRS med 65 % og IN med 35 %.

3 Formålet med finansieringsordningen

Formålet med finansieringsordningen er å sette lokalbefolkningen på begge sider av Kvitsjøen i stand til å starte selfangst med småbåter og å tilby dem en avsetningskanal for selskinn og andre selprodukter gjennom GCRSP.

Fangstfolkene vil i de fleste tilfeller være enkeltpersoner som er bosatt i fattige landsbyer langs kysten og som ikke har mulighet for å få lån i etablerte finansinstitusjoner fordi det russiske bankvesenet ikke er operativt i disse utkantområdene.

Prosjektet vil kunne få stor distriktpolitisk betydning for Kvitsjøområdet. Befolkningen i disse områdene har tidligere drevet selfangst med småbåter, men kunnskapene om dette har gått i glemmeboken. Det har etter dette vært drevet selfangst i Kvitsjøen ved hjelp av helikoptre, men omfanget av denne fangsten har de siste årene blitt sterkt redusert hovedsakelig på grunn av stigende kostnader for leie og drift av helikoptre. De aktuelle kystområdene er isolerte og i økonomisk forfall, og har sterkt behov for ny næringsaktivitet. Prosjektet støttes derfor av lokale og regionale myndigheter.

I tillegg er fiskeriinteresser i både Norge og Russland meget opptatt av å få til økt selfangst ettersom selen spiser betydelige mengder fisk og skalldyr (anslagsvis 1 – 1,5 tonn fisk pr. sel pr. år). Med en antatt bestand av grønlandssel i Kvitsjøen på rundt 2 mill. tilsvarer dette et forbruk på 2 – 3 mill. tonn fisk pr. år.

4 Prinsipper for driften av finansieringsordningen

Selfangst er en næringsgren med lange tradisjoner i Kvitsjøen, og bestanden av grønlandssel i området er betydelig. Russiske myndigheter har i dag neppe vilje til å subsidiere russisk selfangst. Utgangspunktet er derfor at selfangsten i Kvitsjøen må legges opp på en måte som gjør den lønnsom og bærekraftig.

Selv om selfangsten i Norge mottar betydelige statlige subsidier, viser erfaringene fra Canada at selfangst med småbåter kan drives på kommersiell basis. Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond (FHF) har i mange år arbeidet med å få reetablert fangst med båt i Kvitsjøen.

I en tidlig fase av dette arbeidet finansierte FHF sammen med Fiskeri- og Utenriksdepartementet en studietur til Canada der bl.a. flere potensielle russiske selfangstaktører deltok. Disse personene kom fra de stedene der det nå ligger til rette for å satse videre blant annet gjennom realisering av foreliggende planer

Selv om målsetningen er å bygge opp en lønnsom og bærekraftig virksomhet, er det åpenbart at oppstart av denne typen ny næringsvirksomhet i Kvitsjøområdet vil kreve store investeringer i startfasen og innebære betydelig risiko.

Mulighetene for å drive med selfangst i Kvitsjøen påvirkes år om annet av vær, vind, is og biologiske forhold. Markedsforholdene for selprodukter er konjunkturutsatt. Fangstfolkene starter i de fleste tilfellene på bar bakke. Det er derfor nødvendig med opplæring i fangstmetoder og sikkerhet. Det må bygges opp en administrasjon av ordningen og foretas investeringer i infrastruktur. Finansieringsordningen må ta høyde for alt dette.

Hovedprinsippet som foreslås er at investeringene i utstyr eller ”hardware” (båter, motorer, drivstoff, fangstutstyr, ammunisjon m.v.) i utgangspunktet finansieres av investorene (GCRS og IN) på kommersielt grunnlag, mens nødvendig ”software” (utgifter til oppstart og opplæring, administrasjonsutgifter m.v.) i størst mulig grad dekkes ved tilskudd fra norske myndigheter.

Et annet viktig prinsippsspørsmål er hva slags finansieringssystem man skal legge opp til overfor fangstfolkene. Som fremgår av kapitel 5 anbefales det ut fra en vurdering av juridiske forhold i Russland at GCRSP kjøper inn båter og utstyr og leier dette ut til fangstfolkene. De enkelte småbåtene vil normalt drives av to personer; en båtfører og en skytter/fangstmann. Det er mulighet for å opprette egne juridiske personer (bedrifter) for driften av en båt, men det er grunn til å tro at den foretrukne ordningen vil være at en driver, eventuelt to privatpersoner i fellesskap, leier båten som selvstendige næringsdrivende.

I enkelte land er det etablert mikrokredittordninger for etablerere basert på gruppeansvar, noe som innebærer at opprettes grupper som er solidarisk

ansvarlige for tilbakebetalingen av kredittene. Systemet med gruppekreditter kan være hensiktsmessig i samfunn der man har naturlige grupper med stor innbyrdes solidaritet i befolkningen; landsbyer, laug, etniske minoritetsgrupper m.v. Sannsynligvis vil en slik ordning være mindre egnet for prosjekter med relativt få deltakere og etter forholdene store enkeltinvesteringer.

Det har vært undersøkt i hvilken grad – og på hvilken måte - russiske fiskerimyndigheter er innstilt på å tildele lisenser og kvoter for selfangst og eventuelt også fiske til de enkelte gründerne. Når det gjelder selfangst, er det mye som tyder på at myndighetene vil videreføre sin praksis med å selge kvoter for selfangst på auksjon.

Ettersom det legges opp til at GCRSP som hovedregel vil stå som eier av båtene og leie disse ut, vil det være naturlig at GCRSP skaffer selfangstkvoter for de enkelte fangstfolkene. Når det gjelder fiskekvoter for Kvitsjøen, er disse svært begrenset og gjenstand for betydelig konkurranse for etablerte fiskeriaktører, særlig de etablerte fiskekollektivene. Det er derfor grunn til å tro at det vil være vanskelig for fangstfolkene å få fiskekvoter for båtene. Andre mulige bruksområder for båtene kan være turisme og høsting av tang og tare. Spørsmålet om hva båtene skal benyttes til utenom selfangstsesongen må derfor avtales mellom fangstfolkene og WSI/GCRSP i det enkelte tilfelle.

5 Organisering av finansieringsordningen

Innledning

Det ble i fase I besluttet å fokusere på en modell som innebærer at selskapene WSI og GCRSP administrere finansieringsordningen. GCRSP, som er allerede etablert og registrert i Arkhangelsk, vil som en videreføring av sin egen selfangstvirksomhet kunne administrere en leieordning for småbåter, eventuelt gi lån til fangstfolk for innkjøp av slike dersom det anses som hensiktsmessig. I det følgende benyttes betegnelsene ”fangstbåtprosjektet” og ”øvrige virksomhet” for å skille GCRSPs ulike aktiviteter fra hverandre.

Når det gjelder de øvrige aktivitetene, gjennomførte GCRSP våren 2007 selfangst i Kvitsjøen ut fra landsbyen Nizhnjaja Zolotitsa med bruk av 4 småbåter produsert i Canada. Småbåtene opererte i samvirke med isbryteren Sadko, som ble innleid som selfangstfartøy. Det ble oppnådd en samlet fangst på ca. 5400 sel. GCRSP har kjøpt ytterligere 4 småbåter produsert ved Solombola Skipsverft i Arkhangelsk basert på norsk teknologi og eier dermed selv 8 småbåter, som planlegges å settes inn i 2008-sesongen i tilknytning til MS Sadko samt det hjelpefartøyet som planlegges innleid.

Denne rapporten gjelder bare det såkalte fangstbåtprosjektet. Også de nye småbåtene (6 stk i 2008 sesongen) som skal settes inn i fangstbåtprosjektet, skal etter planen bygges ved Solobola-verftet².

Juridiske forhold

I henhold til artikkel 2 i vedtektene for GCRSP er formålet og virksomheten til selskapet som følger:

”2.1. The main purpose of the Company is to generate profit.

The Company is entitled to pursue other objectives not prohibited under current legislation of the Russian Federation.

2.2. The Company's core business activities are as follows:

- hunting and breeding of wild animals, including the provision of services in these areas;
- dressing and dyeing furs; manufacture of fur items;
- manufacture of clothes from hide;
- tanning and finishing hide, etc.

The Company is entitled to carry out any other business activities not prohibited under current legislation of the Russian Federation.

2.3. All the above-mentioned and other business activities are carried out by the Company both in the Russian Federation and abroad, as part of a foreign economic and foreign trade (import/export) activity, in accordance with current legislation, including through concluding deals in the form of export, property, exchange of goods, intermediate trade, barter and other transactions.

2.4. The Company can enjoy civil rights and assume civil obligations, required to carry out any business activity which is not prohibited by federal laws.

2.5. In order to carry out certain activities, a list of which is defined by Federal Law, the Company must obtain a special permit (licence). If the terms for granting a special permit (licence) for carrying out a particular activity require this activity to be carried out exclusively, the Company is entitled during the period of validity of the special permit (licence) to carry out only those activities provided for by the special permit (licence), and activities related to them.”

Et spørsmål som er søkt avklart er om det vil kreves særskilt lisens for å yte lån av den typen som her kan være aktuell.

I forbindelse med fase I ble det foretatt foreløpige undersøkelser med norske jurister med innsikt i russisk rett som tydet på at så lenge långivningen er

² Båtene er på vel 10 fot, åpne, solide i konstruksjon og produsert i krysslågt glassfiberarmert polyester lagt i en rekke lag over hverandre”, noe som gir dem meget gode egenskaper for å gå i isen og tåle isbelastningen

en ”iboende del av forretningsvirksomheten” bør en slik långivning være tillatt, særlig fordi en slik långivning bør kunne anses som forutsetning for å få fortgang i GCRSPs virksomhet med fangst og innkjøp av sel og selprodukter, og eventuelt kan anses som et forskudd eller en sikkerhet for aktuelle leverandører av selprodukter.

I forbindelse med fase II ble det foretatt konsultasjoner med russisk juridisk ekspertise i Arkhangelsk³, som bekreftet at ovennevnte synspunkter i utgangspunktet synes å være korrekte. Et selskap som GCRSP har i sin alminnelighet adgang til å yte lån til lokale personer eller selskaper som ønsker å kjøpe båter og starte med selfangst i Kvitsjøen. Imidlertid ble det fremhevet at det er en risiko for at dersom slik lånevirkosomhet får et visst omfang, kan myndighetene forutsette at selskapet har lisens for å drive med slik lånevirkosomhet, og at lånene blir kjent ugyldige dersom slik lisens ikke foreligger. Det vil være en relativt omstendelig prosess å søke om og oppnå slik lisens. En enklere og sikrere måte å organisere finansieringsordningen på er at GCRSP selv kjøper inn båtene og leier dem ut til selfangerne. Ifølge den juristen som ble kontaktet i Arkhangelsk krever slik virksomhet ikke særskilt lisens og det er heller ikke nødvendig at vedtektene for GCRSP tilpasses til en slik virksomhet. Betaling av renter, avdrag og leie kan foretas med penger eller produkter. Etter hvert som det vinnes erfaring og bygges opp kompetanse, kan GCRSP om de ønsker det selge eller overdra båtene til de enkelte leietakerne.

I den grad lånemodellen blir benyttet, vil det bli inngått låneavtaler med de enkelte låntakere, der blant annet rentesatser og eventuell sikkerhet for lånene avtales. Det er mulig å ta pant i båtene. Partene står i utgangspunktet fritt til å avtale rentevilkårene, men dersom renten fastsettes for høyt, vil myndighetene kunne endre renten til markedsvilkår.

Dersom båtene blir leiet ut til lokale fangstfolk, vil det i det enkelte tilfelle bli inngått bindende avtaler om leievilkårene, der vilkårene for leien, herunder leiebetalingen, blir fastslått. En modell som allerede ble prøvet ut av GCRSP i forbindelse med fangstsesongen 2007 var at båtene ble leiet ut vederlagsfritt til fangstfolkene mot at GCRSP hadde rett og plikt til å kjøpe alt skinn som ble produsert til en nærmere avtalt pris, som i 2007 var på 15 USD pr. skinn. Denne prisen, som er en del lavere enn vanlig markedsverdi på skinnene, vil etter forutsetningene gi GCRSP en margin til å dekke utgiftene til innkjøp av båter, motorer, drivstoff og fangstredskaper. En slik modell har den fordel at fangstfolkene, som i de fleste tilfellene har meget begrenset egenkapital, kan komme i gang med fangst uten selv å foreta investeringer av betydning, samtidig som det sikrer dem et visst utkomme av fangstvirksomheten. Når det gjelder

³ Arkhangelskaja Konsultatsionnaja Kompanija

salg/overdragelse av båtene til leietakerne kan det i leieavtalene fastsettes hvilke vilkår som skal gjelde for dette, for eksempel at leietakerne kjøper/overtar båtene etter en viss tid eller når de har levert et visst antall skinn til GCRSP.

Praktiske forhold og logistikk

GCRSP vil etablere et mottaksapparat med kjøleanlegg for skinnene langs Kvitsjøkysten, slik at fangstfolkene kan levere skinnene på bestemte punkter etter hvert som fangsten skrider frem. Det antas at en fangstbåt normalt vil kunne levere fra 500 til 750 skinn i løpet av sesongen. Det vil være aktuelt å foreta en tett oppfølging av de enkelte fangstfolkene for å oppnå best mulig logistikk og sikkerhet, og for å sikre at båtene og utstyret blir brukt og vedlikeholdt og selproduktene levert i henhold til inngått avtaler. Skinnene vil bli samlet opp med en transportbåt av GCRSP fra de enkelte lagrene og transportert til det stedet hvor primærprosesseringen vil foregå.

Budsjettmessige forhold - fangstbåter

Det er ifølge GCRS i 2008 snakk om innkjøp av 6 nye småbåter og i 2009 ytterligere 14, til sammen 20 småbåter med motor og nødvendig fangstutstyr. Ifølge det budsjettet som er utarbeidet av GCRS for fangstbåtprosjektet for perioden 2008-2010 (vedlegg III) vil en båt med motor koste NOK 80 000 og 6 båter følgelig NOK 480 000 i innkjøpskostnader.

Det legges opp til at båtene avskrives over 5 år. Årlig avskrivning blir dermed NOK 96.000. Med tillegg for øvrig driftsutstyr vil dette gi kostnader i forbindelse med utstyr ("hardware") på NOK 376 000 i 2008. Øvrige direkte driftsrelaterte kostnader blant annet til opplæring ("software") vil ifølge samme budsjett for 2008 utgjøre NOK 1 270 000. Fangstbåtprosjektets andel av kontorutgiftene er budsjettet til NOK 604 000. Totale driftskostnader, uten berednings- og salgskostnader, for 2008 blir dermed NOK 2 250 000. Med beregnede berednings- og salgskostnader på NOK 638 000 blir de samlede kostnadene på NOK 2 888 000.

Inntektene fra salg av 3 000 skinn er budsjettet til NOK 1 358 000. Dette er et anslag som er basert på tidligere erfaringer, men likevel beheftet med en viss usikkerhet. Fangstbåtprosjektet har dermed et budsjettet netto driftsunderskudd (før tilskudd) for 2008 på NOK 1 530 000. For 2009 blir det tilsvarende netto driftsunderskudd noe større (vel NOK 2,2 mill) på grunn av det økte antallet båter. I 2010 blir det forventede underskuddet redusert til vel NOK 1,6 mill.

Dersom fangsten i 2008 blir større enn 3 000, vil dette redusere underskuddet noe. Motsvarende vil en mindre fangst trolig føre til et økt driftsunderskudd.

Brutto finansieringsbehov for fangstbåtprosjektet i 2008 er med utgangspunkt i ovennevnte budsjett som følger:

Innkjøp 6 fangstbåter med motor:	NOK 480 000
Driftskostnader	<u>NOK 2 888 000</u>
Sum	NOK 3 368 000
-20 % avskrivning 6 båter med motor	<u>-NOK 96 000</u>
Brutto finansieringsbehov	NOK 3 272 000

Dersom man trekker fra antatte inntekter fra salg av skinnene på NOK 1 358 000 blir netto finansieringsbehov i 2008 på NOK 1 914 000.

Ettersom det må antas at det vil være vanskelig for GCRSP å få lån i russisk eller utenlandsk bank, må selskapet for å gjennomføre fangstbåtprosjektet i 2008 få tilført et bruttobeløp fra WSI tilsvarende brutto finansieringsbehov på NOK 3 272 000. Imidlertid vil selskapet kunne tilbakeføre anslagsvis NOK 1 358 000 til WSI etter salg av skinnene.

Sett fra fangstfolkenes side vil en antatt gjennomsnittlig fangst på 500 skinn pr. båt og 15 USD pr. skinn til fangstfolkene gi en netto inntekt på USD 7.500 eller NOK 45 000 pr. båt (etter en kurs på NOK 6 pr. USD). En fangstbåt vil normalt være bemannet med to personer, slik at gjennomsnittsinntekten pr. person blir NOK 22 500. Ut fra rådende lønnsforhold i området må dette anses som en meget god inntekt for en sesong, noe som også forklarer hvorfor selfangsten av mange tilsynelatende oppfattes som en økonomisk gunstig form for næringsvirksomhet.

Øvrige budsjettmessige forhold

Budsjettet i vedlegg III omfatter foruten fangstbåtprosjektet også GCRSPs øvrige virksomhet som innebærer bruk av småbåter, leie av isbryter og transportskip, etablering og drift av mottak for skinn, opplæring, kontorutgifter og samvirke med norsk fangstbåt. Det kalkuleres for 2008-sesongen med en fangst på 30 000 sel i tillegg til de 3 000 som tenkes fangstet med småbåter. Hele selfangstprosjektet (både fangstbåtprosjektet og øvrige aktiviteter) har budsjetterte kostnader, inkludert berednings- og salgskostnader for 2008 på til sammen vel NOK 20,7 mill. Samlede inntekter for salg av selskinn (33 000 skinn) utgjør vel NOK 14,9 mill. Totalprosjektet gir dermed et underskudd før tilskudd i 2008 på i underkant av NOK 5,8 mill, d.v.s. NOK 91 pr sel, noe som gir en lønnsomhetsgrad som er vesentlig mye bedre enn det norsk selfangst i Østisen og Vestisen oppnår. Denne rapporten omhandler imidlertid bare fangstbåtprosjektet, og ikke de øvrige selfangstaktivitetene.

Risikoforhold

Som de fleste investeringsprosjekter innebærer også fangstbåtprosjektet risiko. Selv om det har vært drevet selfangst med småbåter i Kvitsjøen i tidligere tider, er det åpenbart at oppstart av et prosjekt av denne art er gjenstand for betydelig risiko av både kommersiell, naturmessig og politisk art.

Kommersiell risiko

Markedsforholdene for selprodukter er konjunkturutsatt. Lave salgspriser på selprodukter kan føre til dårlig lønnsomhet for selfangsten. Dårlige fangstresultater vil kunne gi inntektssvikt for finansieringsordningen. Endringer i kostnadsforholdene (for eksempel prisen på drivstoff) kan også gi betydelige utslag på lønnsomheten. Selv om GCRSP vil sørge for en tett oppfølging av de enkelte avtalene, kan det heller ikke utelukkes at enkelte fangstfolk vil misligholde sine forpliktelser i tilknytning til leieavtalene eller låneavtalene.

Naturmessige forhold

Mulighetene for å drive med selfangst i Kvitsjøen påvirkes av vær, vind, is og biologiske forhold. Som følge av dette er det store variasjoner fra år til år i hvor selen kan fangstes og i hvilket omfang.

Politisk risiko

Den politiske risikoen knytter seg både til den generelle politiske utviklingen i Russland og forholdene på regionalt og lokalt plan. Selv om regionale og lokale myndigheter i Arkhangelsk i dag uttrykker stor støtte for prosjektet, og selv om GCRS har inngått en avtale med fylkesmyndighetene i Arkhangelsk, kan man ikke helt se bort fra at disse forholdene kan endres på sikt. En endret myndighetspolitikk kan for eksempel tenkes å slå ut i prinsippene for kvotetildeling. Andre former for politisk risiko kan være nasjonalisering, ekspropriasjon, restriksjoner på overføring av utbytte, sosial uro med videre. Det er mulig å forsikre seg mot denne typen politisk risiko gjennom Garanti-Instituttet for eksportkreditt (GIEK). Det har vært avholdt et møte med GIEK, som har sagt seg villig til å gå i en dialog om vilkårene for en investeringsgaranti for så vel fangstbåtprosjektet som GCRS' øvrige selfangstaktiviteter i Kvitsjøen.

6 Finansiering av ordningen

Ut fra en vurdering av det aktuelle finansieringsbehovet for fangstbåtprosjektet basert på 20 fangstbåter er det identifisert et brutto finansieringsbehov for prosjektet i 2008 på til sammen i underkant av NOK 3,3 mill, jfr. kapitel 5 over. Netto finansieringsbehov, etter fradrag av forventede inntekter fra salg av selskinn, er på rundt NOK 1,9 mill.

Planen er basert på at GCRSP skal forvalte finansieringsordningen overfor fangstfolkene. Selv om det i enkelte tilfeller kan være aktuelt at GCRSP gir lån til fangstfolk for at de selv skal kunne kjøpe båt med nødvendig utstyr, er det anbefalte hovedopplegget at det er GCRSP som kjøper inn fangstbåter og utstyr og leier disse ut til personer og bedrifter som skal drive med selfangst. Det betales ikke direkte leie til GCRSP, men GCRSP skal ha rett og plikt til å kjøpe alt det selskinnet som produseres til en nærmere avtalt pris.

Det fremgår av kapitel 5 at det er betydelige kostnader særlig i forbindelse med oppstarten av prosjektet, blant annet oppstart- og opplæringskostnader. Det foreslås derfor at statlige norske bidragsyterne bidrar til å finansiere disse kostnadene gjennom tilskudd.

GCRS/WSI forutsettes å søke norske myndigheter om tilskudd til finansieringsordningen. Det antas at tilskuddene som blir innvilget vil bli basert på de generelle vilkårene som benyttes av de enkelte institusjonene med tillegg av enkelte særskilte forutsetninger, og i hovedsak kan benyttes til å dekke

- oppstartkostnader,
- opplæring og
- nødvendig oppfølging under og etter fangstsesongen.

Tilskuddene vil etter vanlig praksis normalt først bli utbetalt etter avslutning av 2008-sesongen og innlevering av rapport og regnskap for prosjektet. Dog kan det sannsynligvis i noen tilfeller avtales delutbetalinger på tidligere tidspunkt.

Som en praktisk ordning foreslås totalbudsjettet for fangstbåtprosjektet på rundt NOK 3,3 mill i utgangspunktet finansieres ved en kombinasjon av ytterligere innskudd av egenkapital og/eller lån fra WSI. Forholdet mellom lån og egenkapital bør vurderes nærmere av WSIs eiere blant annet ut fra en vurdering av skattemessige forhold.

Utgangspunktet for de diskusjoner som har vært holdt i forkant av denne utredningen har vært at det kan være interesse i flere organisasjoner for å vurdere å bidra med tilskudd til fangstbåtprosjektet. Det dreier seg i første omgang om følgende organisasjoner:

- Utenriksdepartementet
- Fiskeri-og kystdepartementet

FHF har initiert arbeidet med dette prosjektet og i den forbindelse dekket kostnader med befaringen rundt Kvitsjøkysten samt utarbeidelse av foreliggende rapporter. Planen er nå at Innovasjon Norge går inn med del- finansiering av WSI.

Tidligere har FHF gått inn med betydelige beløp, over tre år, for å skape grunnlag for å få realisert de samlede planene for fangst som nå foreligger fra norsk side. FHF er dessuten innstilt på å bidra til delfinansiering av de øvrige elementene i Riebers planer i Kvitsjøen i kommende sesong og herunder, i planleggingssammenheng, også bidra til at ei norsk selfangstskute får drive fangst inne i Kvitsjøen.

Som nevnt i del I av rapporten bør Fiskeridepartementet kunne være interessert i å bidra til prosjektet fordi man gjennom dette på en kostnadseffektiv måte vil kunne bidra til å redusere den sterk økende bestanden av grønlandssel. En båt vil kunne fange 500 sel pr. sesong, det vil si til sammen 10 000 sel på sikt. Prosjektet har også betydelige synergivirkninger med planene om å sette inn en norsk selfangstskute i Kvitsjøen under russisk flagg. Endelig er et engasjement i foreliggende prosjekt en oppfølging av tidligere bevilgninger fra departementet for å øke selfangsten i Kvitsjøen

Utenriksdepartementet bør også kunne fatte interesse for prosjektet fordi

- det bidrar til å kunne utvikle de svakeste områdene i Barentsregionen og herunder støtte opp under fattige potensielle aktører rundt Kvitsjøen som ønsker og er i stand til å utvikle selfangst og kystfiske som næring. Dette prosjekt vil sysselsette ca 40 personer over 2 mnd da det er svært lite annen lønnsom næringsaktivitet i området og vil som nevnt over kunne tilføre en inntekt pr person på NOK 22.500 i selfangstsesongen.
- det er en finansieringsordning, mikrokreditt, der Norge mellom annet har markert seg sterkt de senere årene.
- det i utgangspunkt ikke er milde gaver som skal bidra til at prosjektet skal finansieres, men långivning.
- det kan bidra til å bedre kontakt og forståelse mellom Norge og Russland.

- departementet tidligere har sett positivt på de norske aktørers bestrebelser på å få etablert selfangst i Kvitsjøen og i den forbindles har bidratt til å kanalisere midler til dette arbeidet.

Det legges til grunn at de to departementene i utgangspunkt bør kunne delfinansiere fangstbåtprosjektet med i alt NOK 2 mill. i 2008 og et lignende beløp i 2009. Hvordan dette beløpet skal framskaffes og fordeles, forutsettes å bli drøftet og avklart de to departementene imellom.

Dersom man legger opp til en ordning som beskrevet over, er det ikke nødvendig å opprette noen nye juridiske enheter for å administrere ordningen. Det er derfor heller ikke nødvendig å lage særskilte vedtekter for den. Forutsatt at IN blir medeier og representert i styret for WSI foreslås ordningen forvaltet av styret og administrasjonen i WSI, eventuelt i samarbeid med en referansegruppe bestående av representanter for tilskuddsyrterne samt representanter fra FHF og Innovasjon Norge. Gruppen hovedoppgave blir å følge opp saken samt å bidra til at prosjektet vil bli gjennomført i henhold til planene. Det legges til grunn at FHF vil kunne dekke kostnadene i oppstartingsfasen i forbindelse med opprettelsen og drifting av gruppen.

På grunnlag om forslag med innstilling fra GCRSP om utleie av fangstbåter (eventuelt lån), vil styret i WSI ta stilling til de enkelte sakene. Av hensyn til de relativt omstendelige juridiske prosedyrene som må oppfylles for å formalisere overføringer av egenkapital, bør slike overføringer foretas i god tid før fangstsesongen. Prosedyrene for overføring ved lån er enklere og raskere å gjennomføre.

GCRSP forutsettes å etablere egnede rutiner for oppfølgingen og oppfyllelsen av de enkelte avtalene med fangstfolkene.

7 Videre arbeid

For å kunne sette i gang fangstbåtprosjektet sesongen 2008 må blant annet følgende aktiviteter gjennomføres:

- GCRS og IN etablerer WSI og velger styre for selskapet
- Aksjene i GCRSP overtas av WSI etter nærmere avtale.
- GCRS (evt i samarbeid med Innovasjon Norge) søker norske myndigheter om tilskudd til gjennomføring av finansieringsordningen.
- Aksjekapitalen i WSI utvides etter nærmere avtale mellom GCRS og IN.
- WSI overfører midler til GCRSP som egenkapital og/eller lån i takt med behovet for finansiering
- Nødvendige endringer i vedtektene for GCRSP gjennomføres og registreres

- GCRSP sørger for tilstrekkelige kvoter for selfangstsesongen 2008
- GCRSP inngår avtaler om utleie av båter og utstyr til fangstfolk ved Kvitsjøen
- GCRSP bestiller båter ved Solombola Shipyard, Arkhangelsk med sikte på levering av i god tid før fangstsesongen 2008
- GCRSP foretar opplæring av fangstfolk ved Kvitsjøen
- GCRSP tilrettelegger for opprettelse av punkter for leveranser av skinn langs kysten og oppsamling av skinnene

8 Konklusjoner og tilrådninger

Erfaringene fra Canada tilsier at en selfangst ved bruk av små fangstbåter er bærekraftig og skaper betydelige ringvirkninger i lokalsamfunnene. Den prøvefangsten som ble gjennomført i 2007 i Kvitsjøen, var lovende.

GC Rieber Skinn AS har i samarbeid med norske og russiske myndigheter nedlagt et betydelig arbeid for å utvikle slik selfangst i Kvitsjøen. Blant annet har selskapet etablert et datterselskap i Arkhangelsk, som har kjøpt selfangstkvoter fra russiske myndigheter og gjennomført selfangst i 2007 med gode resultater. Innovasjon Norge vurderer nå å gå inn på eiersiden i dette selskapet sammen med GC Rieber Skinn.

Utvikling av selfangsten i Kvitsjøen med bruk av små fangstbåter som leies ut til lokalbefolkningen med mulighet for senere overdragelse, vil kunne gi en rekke positive virkninger, blant annet

- et betydelig bidrag til næringsgrunnet blant befolkningen på begge sider av Kvitsjøen
- redusert press på fiskebestanden i Barentshavet

Prosjektet har gode forutsetninger for å bli lønnsomt på sikt, men vil i startfasen kreve tilskudd til oppstarting, opplæring og oppfølging.

Det anbefales at norske myndigheter støtter fangstbåtprosjektet i Kvitsjøen med NOK 2 millioner i 2008 og et tilsvarende beløp i 2009, og at Fiskeri- og kystdepartementet og Utenriksdepartementet avklarer seg imellom fordeling av dette beløpet og på hvilken måte slik støtte kan gis.

Vedlegg II -1

PLAN FOR MIKROKREDITTORDNING FOR UTVIKLING AV SMÅSKALA SELFANGST I KVITSJØEN

Del I

International Trade Advisers AS
ved Erik Holtedahl

PLAN FOR MIKROKREDITTORDNING FOR UTVIKLING AV SMÅSKALA SELFANGST I KVITSJØEN

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Sammendrag	s. 22
2	Innledning	s. 24
3.	Hva er mikrokreditt	s. 26
4.	Love og regler i Russland vedr. mikrokreditt	s. 26
5.	Alternative modeller for en mikrokredittordning	s. 27
5.1	White Sea Innovation/GC Rieber Skinn Pomorye Lic	s. 27
5.2	Eksisterende finansinstitusjoner	s. 29
5.3	Etablering av en ny mikrokredittinstitusjon	s. 29
6	Prinsipper for driften av mikrokredittordningen	s. 29
7	Organisering av mikrokredittordningen	s. 32
8	Videre arbeid	s. 33
9	Konklusjoner og tilrådninger	s. 34

Vedlegg til del I

- Vedlegg I -1: Samarbeidsavtale mellom G C Rieber Skinn og fylkesmyndighetene i Arkhangelsk
- Vedlegg I -2: Nærmere informasjon om mikrokreditt i Russland
- Vedlegg I -3: FORMAP, Murmansk
- Vedlegg I -4: Forkortelser

1 Sammendrag

Det er foreslått å opprette en mikrokredittordning for utvikling av småskala selfangst i Kvitsjøen. Forslaget vil på oppdrag av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF) bli utredet i to faser; fase I, som omfatter utarbeidelse av et utkast til plan basert på allerede tilgjengelige opplysninger for hvordan en slik ordning kan utformes, driftes og grunnfinansieres, og en eventuell fase II, som vil omfatte innhenting av mer grundige analyser av gjeldende juridiske og andre relevante forhold i Russland og Norge, kontakt med relevante miljøer i Norge og Russland, og utarbeidelse av en konkret operasjonell plan for en ordning. Det er også aktuelt å delta på en befaring langs kysten av Kvitsjøen i første halvdel av august 2007. Fase II vil etter planen bli avsluttet i månedsskiftet august/september 2007

Det er identifisert tre aktuelle modeller for ordningen;

- Å legge administrasjonen av ordningen til selskapet G C Rieber Skinn Pomorye Lic (GCRSP), som er opprettet i Arkhangelsk og vil bli eid av G C Rieber Skinn AS (GCRS) og Innovasjon Norge gjennom selskapet White Sea Innovation (WSI).
- Å legge ordningen til en eksisterende finansinstitusjon, eventuelt en eksisterende mikrokredittinstitusjon
- Å opprette en ny særskilt mikrokredittinstitusjon for det aktuelle formålet

Den enkleste og rimeligste modellen synes å være å benytte WSI/GCRSP for å administrere ordningen. GCRS har i mars 2007 inngått en avtale med fylkesmyndighetene i Arkhangelsk om økonomisk og sosialt samarbeid i forbindelse med utviklingen av selfangstnæringen i Kvitsjøen, jfr. vedlegg 1. Et spørsmål som vil bli avklart i fase II er hvordan låneordningen bør innrettes og hvordan vedtektene for GCRSP eventuelt bør tilpasses slik at selskapet får formell adgang til å yte denne typen lån.

Meget tyder på at det kan være interesse i flere organisasjoner (Utenriksdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Innovasjon Norge og FHF) for å bidra til grunnkapitalen for ordningen.

Fiskeridepartementet har vært kontaktet i forbindelse med fase I, og har gitt signaler om at prosjektet virker interessant blant annet fordi det med en relativt begrenset finansiell innsats vil kunne føre til en betydelig økning av selfangsten i Kvitsjøen. En båt vil kunne fange 500-750 sel pr. sesong, det vil si til sammen 10 000 til 15 000 sel med 20 båter. Prosjektet kan også få betydelige synergivirkninger med planene om å sette inn en norsk selfangstskute i

Kvitsjøen under russisk flagg. Det er naturlig at også eierne av WSI, GCRS og Innovasjon Norge, spiller en rolle i forbindelse med finansieringen av mikrokredittordningen.

Selv om målsetningen for mikrokredittordningen er at den skal være bedriftsøkonomisk lønnsom, bør det åpnes for at bidragsyterne kan dekke alle eller deler av administrasjonskostnadene for ordningen gjennom tilskudd. Det kan også være aktuelt å bidra med tilskudd til opplæring av gründere i forbindelse med forretningsdrift. I tillegg bør bidragsyterne være villig til å ta risiko i forbindelse med ordningen, blant annet kursrisiko. Mikrokredittene bør være rentebærende og sikres på best mulig måte, eventuelt ved pant. Samtidig bør det vurderes hvordan dette kan kombineres med tilbakebetaling av kredittene i form av vareleveranser (barter).

Det kan være hensiktsmessig å ha åpning for både gruppelån og individuelle lån. Gruppelån vil trolig være mest aktuelt for folk som holder til i samme landsby. Det kan være aktuelt å drøfte med Norges Fiskerlag om det kan være aktuelt for dem å engasjere seg i de organisatoriske spørsmål i tilknytning til prosjektet.

For å komme raskt i gang med virksomheten kan det være aktuelt for GCRSP å stå som eier av båtene og leie disse ut til personer som ønsker å starte opp med selfangst. Etter hvert som det vinnes erfaring og bygges opp kompetanse, kan det være aktuelt å selge båtene, eventuelt med finansiering over mikrokredittordningen.

Det vil bli undersøkt i hvilken grad – og på hvilken måte - russiske fiskerimyndigheter er innstilt på å tildele lisenser og kvoter for selfangst og eventuelt også fiske til de enkelte gründerne. De signaler som er mottatt så langt, er positive.

Ut fra en foreløpig vurdering av det anslåtte behovet er det aktuelt med opp til 20 kreditter i størrelsesordenen opp til NOK 200 000 pr. båt, hvor oppstarting og opplæringskostnader er inkludert. Det endelige antallet og finansieringsbehovet vil trolig kunne kartlegges nærmere i forbindelse med del II av rapporten. Det vil samtidig bli undersøkt i hvilket tempo de enkelte investeringene kan gjennomføres.

Det antas at bidragsyterne til ordningen vil stille midlene til disposisjon for ordningen i form av tilskudd til en grunnkapital. En løsning kan være at det opprettes et eget fond for mikrokredittordningen i WSI, der Rieber Skinn AS sammen med Innovasjon Norge er eiere, med egne retningslinjer og et eget styre, som er ansvarlig for forvaltningen av ordningen. WSI kan overføre midler til mikrokreditter i takt med behovet for finansiering under ordningen.

Det synes naturlig at midlene overføres fra WSI til GCRSP som lån i henhold til en særskilt låneavtale og at vilkårene for lånene fra WSI til GCRSP tilpasses den risikoen som knytter seg til de lånene som gis til sluttbruker. Det kan også tenkes andre løsninger som betingede tilskudd (lån som i utgangspunktet skal tilbakebetales, men som kan ettergis helt eller delvis under særskilte omstendigheter).

Foreliggende rapport for fase I, som referansegruppen slutter seg til, vil danne grunnlag for GC Rieber Skinn AS sin kontakt med departementene for å orientere og få synspunkt på planene så langt. Fase II vil deretter bli gjennomført.

En liste over forkortelser i denne rapporten er tatt med i vedlegg IV.

2 Innledning

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (heretter kalt FHF) har bedt International Trade Advisers AS ved Erik Høltedahl om å utarbeide en operasjonell plan for en mikrokredittordning for utvikling av småskala selfangst i Kvitsjøen, Russland.

Prosjektansvarlig på vegne av FHF er Gunnar Kristian Halvorsen, som også er sekretær for Sjøpattedyrprogrammet.

Hovedbegrunnelsen for å igangsette prosjektet er å få et best mulig grunnlag for å øke den kystnære fangsten av grønlandssel i Kvitsjøen da

- bestanden er altfor stor og øker kraftig
- økt kystnær fangst vil støtte opp under det store arbeidet GC Rieber Skinn AS allerede over flere år har nedlagt for å utvikle selnæringen i Arkhangelsk fylke.

En ordning som medfører å gi lån til lokale næringsdrivende ved Kvitsjøen som ønsker å starte selfangst med bruk av småbåter, eventuelt i kombinasjon med småskalert fiske, synes å kunne være et relevant virkemiddel å få utredet og eventuelt utprøvd.

Planen for mikrokredittordningen skal blant annet omfatte forslag til

- Mandat
- Prinsipper for driften
- Organisering
- Vedtekter

I forbindelse med driften av mikrokredittordningen er det naturlig å samarbeide nært med G C Rieber Skinn AS (GCRS), som allerede har opprettet et datterselskap i Arkhangelsk, G C Rieber Skinn Pomorye Lic. (GCRSP) for å utvikle selfangsten i området. Det pågår for tiden drøftelser med Innovasjon Norge vedrørende deltagelse i dette selskapet ved at det opprettes et nytt felles eierselskap for GCRSP, White Sea Innovation AS (WSI).

Videre vil det i samarbeid med oppdragsgiver bli tatt kontakt med blant annet Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet med sikte på å orientere departementet om planen og innhente synspunkter på opplegget. Det vil også bli etablert kontakt med relevante norske og russiske miljøer blant annet med sikte på utvikling av kontaktnett og identifisere egnede kandidater for eventuell styredeltakelse for ordningen. For at ordningen skal få den nødvendige støtte fra russiske myndigheter vil de regionale myndighetene i Arkhangelsk fylke bli kontaktet for å få deres synspunkter på planene. Det vil bli gjort med utgangspunkt i en avtale som GCRS inngikk i mars 2007 med fylkesadministrasjonen i Murmansk om sosialt og økonomisk samarbeid (jfr. vedlegg 1). Det samme gjelder lokale næringsaktører. Innhenting av ajourførte opplysninger om lover og regler i Russland vedr. mikrokreditt, hvor det også kan bli aktuelt å trekke på russisk juridisk kompetanse, vil også være en del av det arbeidet som skal utføres.

Det er opprettet en referansegruppe for arbeidet med utarbeidelse av planen med deltakelse av blant annet FHF, GCRS og Innovasjon Norge. Arbeidet er besluttet inndelt i to faser:

Fase I omfatter utarbeidelse av et utkast basert på allerede tilgjengelige opplysninger til plan for hvordan en mikrofinansieringsordning for fiske og selfangst basert på små båter kan utformes, driftes og grunnfinansieres.

Fase II vil dersom den vedtas gjennomført, omfatte innhenting og mer grundig analyse av gjeldende russisk rett samt vurdering av andre relevante juridiske og forretningsmessige forhold/ problemstillinger som er viktige for saken. Det planlegges, i regi av referansegruppen for prosjektet, en befaring av aktuelle steder langs kysten av Kvitsjøen der det kan være aktuelt å innlede samarbeid om gjennomføring av investeringer.

Fase II vil etter planen bli avsluttet i månedsskiftet august/september 2007

Fase I sammen med fase II vil således danne et formelt og operasjonelt grunnlag/rammeverk for å gjennomføre og drifte en mikrokredittordning for fangst etter grønlandssel og eventuelt småskalert fiske med små båter langs kysten av Kvitsjøen.

3 Hva er mikrokreditt?

Med mikrokreditt forstås vanligvis kortsiktige lån i liten skala til enkeltpersoner, grupper av personer eller mindre foretak som ikke kan oppnå lån i de etablerte finansinstitusjoner. Mikrokreditt anses å ha sin opprinnelse i virksomheten til Grameen Bank, som ble grunnlagt av nobelprisvinneren Muhammes Yunus i Bangladesh i 1976 og som revolusjonerte finansvesenet i landet ved å etablere en lønnsom lånevirkomhet rettet mot fattige personer, som dermed ble satt i stand til å starte og utvikle egen forretningsvirksomhet.

Selv om Grameen Bank anses som pioner på området er det ikke uvanlig å trekke paralleller med utviklingen av sparebanker og sparekasser i de industrialiserte land (herunder Norge) hvor grupper av personer gikk sammen om å spare penger og låne til hverandre. Mikrokreditt kombinert med sparing kalles også mikrofinansiering.

I dette aktuelle tilfellet er det ut fra opplysninger mottatt fra GC Rieber AS snakk om å yte lån for innkjøp av opp til 20 småbåter med tillegg av driftskapital og opplæring. Det er opplyst at det kan være aktuelt med kreditter i en størrelsesorden opp til NOK 200 000 pr. prosjekt/låntaker. Det er sannsynlig at tilbakebetalingsperioden for lånene vil strekke seg over anslagsvis rundt 5 år. Dette betyr igjen at størrelsen og avdragstiden på lånene går utover det som er vanlig ut fra den tradisjonelle definisjonen av mikrokreditt. Imidlertid er mange av utfordringene de samme som for vanlig mikrokreditt; først og fremst at låntakerne i de fleste tilfeller vil være gründere bosatt i fattige landsbyer som vil ha store problemer med å få lån i etablerte finansinstitusjoner, spesielt fordi det russiske bankvesen ikke er operativt i disse utkantområdene rundt Kvitsjøen.

4 Lover og regler i Russland vedr mikrokreditt

De første mikrokreditter som ble introdusert i Russland på 1990-tallet, måtte operere i et juridisk vakuum. Dette innebar betydelig usikkerhet blant annet når det gjelder skatter og avgifter. Etter hvert har det blitt vedtatt flere lover som regulerer mikrokredittvirksomheten i landet. De viktigste av disse er:

- Federal law on agricultural cooperation
- Federal law on citizens' credit consumer cooperatives av 11.07.2001
- Federal law on state support for small businesses in the Russian Federation
- Regulation of the Central Bank on prudential rules applicable to non-bank financial institutions (NBFI)
- Federal law on Banks and Banking Activities

- Federal law on insolvency of credit institutions
- Federal law on the Bank of Russia
- Notat fra den russiske sentralbanken av 21.02.2007 om ”registration of Credit Institutions and Licencing of Banking Activities”

Det vil føre for langt i denne sammenheng å redegjøre utførlig for alle de nevnte aktuelle russiske lover og regler vedr. mikrokreditt. Det er imidlertid viktig å fremheve at institusjoner som opprettes kun med det formål å drive med mikrokreditt i Russland i dag må ha lisens fra Sentralbanken for å gjøre dette. Det stilles i den forbindelse en rekke krav til organisasjonene, herunder minste kapitalinnskudd. I denne sammenheng skilles det mellom banker og ”non-bank credit institutions”. Ifølge notatet er minimumskapitalen for nye banker motverdien i rubler av 5 millioner Euro (ca. NOK 40 mill.) og for ”non-bank credit institutions” motverdien i rubler av 500 000 Euro (ca. NOK 4 mill.).

Som det framgår senere av dette dokument foreslås det her en tilpasset kredittordning som en mindre del av den samlede virksomheten i WSI og som synes å kunne bli gjennomført uten slike tillatelser som nevnt ovenfor. Dette vil bli endelig avklart i fase II av dette prosjektet.

5 Alternative modeller for en mikrokredittordning

Ut fra tilgjengelige opplysninger synes det å være tre aktuelle hovedmodeller for ordningen;

- 1) Å legge administrasjonen av ordningen til WSI/GCRSP
- 2) Å legge ordningen til en eksisterende finansinstitusjon, eventuelt en eksisterende mikrokredittinstitusjon
- 3) Å opprette en særskilt ny mikrokredittinstitusjon for det aktuelle formålet

Disse modellene vil i det følgende bli analysert nærmere.

5.1 Modellen White Sea Innovation/GC Rieber Skinn Pomorye

Den modellen som umiddelbart fortøner seg som den enkleste og rimeligste er å la selskapene WSI og GCRSP administrere mikrokredittordningen.

GCRSP, som er allerede etablert og registrert, vil kunne forvalte en låneordning overfor aktuelle eiere eller grupper av eiere av småbåter. På møtet i styringsgruppen 26.06.07 ble det besluttet å fokusere særlig på dette alternativet i fase I.

Et spørsmål av betydning som må klargjøres i denne forbindelse er om GCRSP har formell adgang til å yte denne typen lån.

I henhold til artikkel 2 i vedtektene for selskapet er formålet og virksomheten til selskapet som følger:

”2.1. The main purpose of the Company is to generate profit.

The Company is entitled to pursue other objectives not prohibited under current legislation of the Russian Federation.

2.2. The Company's core business activities are as follows:

- hunting and breeding of wild animals, including the provision of services in these areas;

- dressing and dyeing furs; manufacture of fur items;

- manufacture of clothes from hide;

- tanning and finishing hide, etc.

The Company is entitled to carry out any other business activities not prohibited under current legislation of the Russian Federation.

2.3. All the above-mentioned and other business activities are carried out by the Company both in the Russian Federation and abroad, as part of a foreign economic and foreign trade (import/export) activity, in accordance with current legislation, including through concluding deals in the form of export, property, exchange of goods, intermediate trade, barter and other transactions.

2.4. The Company can enjoy civil rights and assume civil obligations, required to carry out any business activity which is not prohibited by federal laws.

2.5. In order to carry out certain activities, a list of which is defined by Federal Law, the Company must obtain a special permit (licence). If the terms for granting a special permit (licence) for carrying out a particular activity require this activity to be carried out exclusively, the Company is entitled during the period of validity of the special permit (licence) to carry out only those activities provided for by the special permit (licence), and activities related to them.”

Det legges her særlig vekt på paragraf 2.1., hvor det heter at “the Company is entitled to pursue other objectives not prohibited under current legislation of the Russian Federation”.

Et spørsmål som bør avklares i denne sammenhengen er om det som nevnt i par. 2.5 vil kreves særskilt lisens for å yte lån av den typen som her er aktuell ettersom långivning ikke er nevnt spesifikt som aktivitet for selskapet.

Foreløpige undersøkelser med norske jurister med innsikt i russisk rett tyder på at så lenge långivningen er en ”iboende del av forretningsvirksomheten” bør en

slik långivning være tillatt, særlig fordi en slik långivning bør kunne anses som forutsetning for å få fortgang i GCRSPs virksomhet med fangst og innkjøp av sel og selprodukter, og eventuelt kan anses som et forskudd eller en sikkerhet for aktuelle leverandører av selprodukter.

Hvis selskapet derimot gjennom en slik lånevirksomhet blir oppfattet som å ta opp lånevirksomhet som egen næring, vil dette muligens kunne kreve særskilt lisens. Dette forholdet vil avklares nærmere i forbindelse med fase II. I den forbindelse er det aktuelt å konsultere russisk juridisk ekspertise.

5.2 Eksisterende finansinstitusjoner

Når det gjelder eksisterende finansinstitusjoner som kunne tenkes å administrere den nye mikrokredittordningen, kan man på generelt grunnlag skille mellom mikrokredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner. Det vises til vedlegg II for en nærmere gjennomgang av disse.

Så vidt en har kunnet bringe på det rene er det ingen mikrokredittinstitusjoner eller andre finansinstitusjoner som i dag er aktive i de områdene som er aktuelle for den nye mikrokredittordningen, og det anses som vanskelig og kostbart å få noen av dem til å engasjere seg i et slikt prosjekt.

5.3 Etablering av ny mikrokredittinstitusjon

En ny mikrokredittinstitusjon som opprettes spesielt for det aktuelle formålet kan tenkes organisert som en en "citizens' credit consumer cooperative" i henhold til loven om slike kooperativer, jfr. avsnitt 3 over. I tillegg kan det være aktuelt å vurdere en mikrokredittinstitusjon som skal drive med individuelle mikrokreditter, eventuelt individuelle kreditter i kombinasjon med gruppekreditter.

Uansett hvilken form man velger er det grunn til å tro at opprettelse av en særskilt ny mikrokredittinstitusjon vil forutsette at man får lisens fra den russiske sentralbanken. Dette er en prosess som man må anta vil ta relativt lang tid og stille betydelige krav til minimumskapital, administrasjon m.v. (jfr. avsnitt 3 over).

6 Prinsipper for driften av mikrokredittordningen

Når det gjelder de grunnleggende prinsippene for driften av den aktuelle mikrokreditt-ordningen har utgangspunktet for de diskusjoner som har vært holdt i forkant av denne utredningen vært at det kan være interesse i flere

organisasjoner for å vurdere å bidra til å få planene realisert. Det dreier seg i første omgang om følgende organisasjoner:

- a. Utenriksdepartementet
- b. Fiskeri-og kystdepartementet
- c. Innovasjon Norge
- d. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF)

Fiskeridepartementet antas å kunne være interessert fordi man ved gjennomføring av et slikt prosjekt på en kostnadseffektiv måte vil kunne bidra til å redusere den sterk økende bestanden av grønlandssel. En båt vil kunne fange fra 500 til 750 sel pr. sesong, det vil si til sammen 10 000 til 15 000 sel med 20 båter. Prosjektet kan også få betydelige synergivirkninger med planene om å sette inn en norsk selfangstskute i Kvitsjøen under russisk flagg. Endelig er et engasjement i foreliggende prosjekt en oppfølging av tidligere bevilgninger fra departementet for å øke selfangsten i Kvitsjøen

Utenriksdepartementet bør også kunne fatte interesse for prosjektet fordi

- det bidrar til å kunne utvikle de svakeste områdene i Barentsregionen og herunder støtte opp under fattige potensielle aktører rundt Kvitsjøen som ønsker og er i stand til å utvikle selfangst og kystfiske som næring
- det er en finansieringsordning, mikrokreditt, der Norge mellom annet har markert seg sterkt den siste tiden.
- det i utgangspunkt ikke er milde gaver som skal bidra til at prosjektet skal finansieres, men långivning.
- det kan bidra til å bedre kontakt og forståelse mellom Norge og Russland.
- departementet tidligere har sett positivt på de norske aktørers bestrebelser på å få etablert selfangst i Kvitsjøen og i den forbindelse har bidratt til å kanalisere midler til dette arbeidet.

Det anses videre som naturlig at eierne av WSI, GCRS og Innovasjon Norge, vil spille en rolle i forbindelse med finansieringen av mikrokredittordningen.

FHF finansierer foreliggende utredning samt videreføring av den (Del II). Videre er FHF inntilt på å finansiere den befaringen til Kvitsjøområdet som m.a. skal danne grunnlag for utredningsdel II.

I fortsettelsen brukes betegnelsen ”bidragsytere” som fellesbetegnelse på institusjoner som vil bidra til grunnkapitalen for ordningen.

Et sentralt spørsmål gjelder hvilke krav som skal stilles til driften for ordningen, herunder krav til lønnsomhet. Nærmere opplysninger om økonomien i fangstvirksomheten vil bli innhentet i forbindelse med fase II.

Målsetningen for de fleste mikrokredittordninger er at de skal være bedriftsøkonomisk lønnsomme. Imidlertid åpnes det i en del tilfeller for at bidragsyterne av ordningene kan dekke alle eller deler av administrasjonskostnadene gjennom sine tilskudd, særlig i tilfeller hvor det er kostbart å etablere og drive ordningene, eller hvor låntakerne er i en særlig vanskelig økonomisk situasjon. Det kan også være aktuelt å bidra med tilskudd til opplæring av gründere i forbindelse med forretningsdriften. I tillegg bør bidragsyterne være villig til å ta risiko i forbindelse med ordningen, blant annet kursrisiko, ettersom utlånene til fangstfolkene bør være i rubler, mens tilskuddene i ordningen vil være i norske kroner. Vilje til risikotagning fra bidragsyterne betyr imidlertid ikke at mikrokreditter er rente- eller avdragsfri, selv i de fattigste utviklingsland, eller at kredittene ikke skal sikres på best mulig måte. Det må for øvrig antas at de organisasjonene som skal finansiere og drive ordningen vil ha synspunkter på dette.

Et annet viktig spørsmål er hva slags systemer man skal legge opp til for kredittene. Som tidligere nevnt er enkelte ordninger basert på gruppekreditter, noe som innebærer at de gruppene som opprettes er solidarisk ansvarlige for tilbakebetalingen av kredittene. Et alternativ er individuelle lån til de enkelte låntakerne uten noe gruppeansvar for tilbakebetalingen. Systemet med gruppekreditt er vanlig i samfunn der man har naturlige grupper i befolkningen; landsbyer, laug, etniske minoritetsgrupper m.v. Sannsynligvis passer slike ordninger best der det er snakk om et stort antall mindre kreditter fordelt på en rekke låntakere med nær gruppetilhørighet, for eksempel kvinnegrupper. Det er et viktig spørsmål som bør avklares nærmere hvorvidt det er interessant og realistisk for de personene som er interessert i å starte selfangst og fiske i Kvitsjøen å gå sammen i grupper og være solidarisk ansvarlig for hverandres lån, som jo er antatt å være relativt store etter lokale forhold (i størrelsesordenen opp til NOK 200 000).

Det kan muligens være hensiktsmessig å ha åpning for både gruppelån og individuelle lån i forbindelse med en ny ordning. Gruppelån – eller andre former for samarbeid mellom individuelle fangstfolk – vil trolig være mest aktuelt for folk som holder til i samme landsby. Det er foreløpig snakk om 4-5 aktuelle landsbyer langs Kvitsjøen. Disse planlegges besøkt i august 2007.

Ikke minst dersom det er aktuelt med individuelle lån kan det være hensiktsmessig å vurdere muligheten for å ta sikkerhet i båtene i form av pant eller på annen måte sikre lånene. Russisk lovgivning åpner nå for pantsetting, men i hvilken grad dette i dagens Russland er en effektiv sikkerhet for långiver, er en annen sak. I og med at det er snakk om et begrenset antall kreditter med etter forholdene relativt lang løpetid, bør dette være aktuelt å se nærmere på.

Samtidig bør det vurderes hvordan dette kan kombineres med eventuell betaling av kredittene i form av vareleveranser (barter).

For å komme raskt i gang med virksomheten kan det være aktuelt for GCRSP å stå som eier av båtene og leie disse ut til personer som ønsker å starte opp med selfangst. Etter hvert som det vinnes erfaring og bygges opp kompetanse kan det være aktuelt å selge båtene, eventuelt med finansiering over mikrokredittordningen.

Det bør også undersøkes i hvilken grad – og på hvilken måte - russiske fiskerimyndigheter er innstilt på å tildele lisenser og kvoter for selfangst og eventuelt også fiske til de enkelte gründere, noe som selvsagt vil være av avgjørende betydning for de enkelte etablererne, og for tilbakebetalingen av mikrokredittene. De signaler som så langt er gitt fra russiske myndigheter er positive når det gjelder disse spørsmålene. Dette og andre prinsipper for driften vil bli tatt opp under reisen til Arkhangelsk i august i forbindelse med fase II.

7 Organisering av mikrokredittordningen

Når det gjelder organiseringen av ordningen, er blant annet følgende spørsmål av betydning:

Finansiering

Ut fra en foreløpig vurdering av det aktuelle behovet for kreditter er det fra GCRS' side oppgitt at det kan være aktuelt med 20 kreditter i størrelsesordenen opp til NOK 200 000 hver. Det endelige antallet og finansieringsbehovet vil trolig kunne kartlegges nærmere i forbindelse med reisen som planlegges til Kvitsjøen i august 2007 og utredet i forbindelse med fase II av prosjektet. Det vil samtidig kunne undersøkes i hvilket tempo de enkelte investeringene kan gjennomføres. Sannsynligvis vil det ta varierende tid i de enkelte tilfellene ettersom noen planer antas å være kommet lengre enn andre, og graden av gjennomføringsevne må også antas å variere.

Forvaltning av mikrokredittmidlene

Den organisasjonen som skal yte kredittene til sluttbruker i Russland vil etter forutsetningene gjøre dette i form av rentebærende lån basert på inngåtte låneavtaler, hvor også eventuell sikkerhet for kredittene avtales. Også i de tilfellene hvor båtene blir leiet ut til de lokale fangstfolkene, er det aktuelt å inngå bindene avtaler om dette.

Det antas at bidragsyterne av ordningen, som nevnt under punkt 8, vil stille midlene til disposisjon for ordningen i form av tilskudd til en grunnkapital.

En enkel og samtidig effektiv løsning kan være at det opprettes et eget fond for mikrokredittordningen i WSI med egne retningslinjer og et eget styre, som er ansvarlig for forvaltningen av ordningen. WSI vil deretter kunne overføre midler til forvalteren av ordningen, GCRSP, i takt med behovet for finansiering under ordningen.

Ettersom det i sluttledet dreier seg om en kreditt- og ikke en tilskuddsordning, kan det synes naturlig at midlene overføres fra WSI til GCRSP som lån i henhold til en særskilt låneavtale. Det synes naturlig at vilkårene for lånene fra WSI til GCRSP i så fall må tilpasses den risikoen som knytter seg til de lånene som gis til sluttbruker. Vilkårene for overføring av midler fra fondet til forvalteren vil bli spesifisert nærmere i Fase II

Planen er at GCRSP skal forvalte mikrokredittordningen. Forvalteren av ordningen vil naturligvis etablere egnede rutiner for oppfølgingen og tilbakebetalingen av de enkelte lånene til sluttbruker.

8 Videre arbeid

Etter utarbeidelse av rapport for fase I av prosjektet, vil FHF ta stilling til en eventuell videreføring av arbeidet gjennom fase II. Fase II vil starte i august med en rundreise i Kvitsjøområdet med deltagelse fra blant annet GCRS og Innovasjon Norge, og kartlegging av juridiske og administrative forhold i tilknytning til mikrokredittordningen samt herunder orientere og innhente synspunkt på planene fra de regionale myndigheter i Arkhangelsk. Videre vil det bli tatt kontakt med mulige bidragsytere for mikrokredittordningen med sikte på å diskutere mulighetene for å bidra til finansieringen.

Deretter vil resultatene av arbeidet bli presentert for referansegruppen i form av et utkast til sluttrapport for fase II med etterfølgende utarbeidelse av endelig rapport. Arbeidet planlegges avsluttet rundt månedsskiftet august/september. Etter dette vil arbeidet med å etablere og starte opp selve mikrokredittordningen kunne settes i gang.

9 Konklusjoner og tilrådninger

Det er identifisert tre mulige modeller for mikrokredittordningen; å legge ordningen til en eksisterende finansinstitusjon, å opprette en særskilt ny mikrokredittinstitusjon, eller å legge administrasjonen av ordningen til selskapet G C Rieber Skinn Pomorye Lic (GCRSP), som er opprettet i Arkhangelsk og vil bli eid av G C Rieber Skinn AS (GCRS) og Innovasjon Norge gjennom selskapet White Sea Innovation (WSI).

Den enkleste og rimeligste modellen synes å være å benytte WSI/GCRSP til å administrere ordningen gjennom et fond med et eget styre. Det kan være interesse i flere organisasjoner (Fiskeridepartementet, Utenriksdepartementet, Innovasjon Norge og FHF) for å bidra til grunnkapitalen for ordningen.

Fiskeridepartementet forutsettes å kunne være interessert i prosjektet blant annet fordi det med en relativt begrenset finansiell innsats vil kunne føre til en betydelig økning av selfangsten i Kvitsjøen. Foreløpige anslag går ut på 20 småbåter med en årlig fangst på 500 - 750 sel, til sammen 10 000 til 15000 sel. Prosjektet kan også ha betydelige synergivirkninger med planene om å sette inn en norsk selfangstskute i Kvitsjøen under russisk flagg og som en oppfølging av tidligere engasjement og herunder bevilgninger fra departementet når det gjelder å utvikle selfangsten i Kvitsjøen.

Utenriksdepartementet bør også kunne fatte interesse for prosjektet blant annet fordi det gjennom en låneordning vil kunne bidra til et bærekraftig samarbeid med en av de fattigste delene av Barentsregionen.

Det er naturlig at også eierne av WSI, GCRS og Innovasjon Norge, spiller en rolle i forbindelse med finansieringen av mikrokredittordningen.

Det bør være en målsetning at mikrokredittordningen skal være bedriftsøkonomisk lønnsom, men det likevel åpnes for at bidragsyterne kan dekke alle eller deler av administrasjons- og opplæringskostnadene gjennom tilskudd. I tillegg bør bidragsyterne være villig til å ta risiko i forbindelse med ordningen, blant annet kursrisiko. Mikrokredittene bør være rentebærende og sikres på best mulig måte, eventuelt ved pant. Samtidig bør det vurderes hvordan dette kan kombineres med tilbakebetaling av kredittene i form av vareleveranser (barter).

Det kan særlig i startfasen være aktuelt for GCRSP å stå som eier av båtene og leie disse ut til personer som ønsker å starte opp med selfangst. Etter hvert som det vinnes erfaring og bygges opp kompetanse, kan det være aktuelt å selge båtene til lokale grundere, eventuelt med finansiering over mikrokredittordningen.

Det vil i forbindelse med befaringen i august 2007 bli undersøkt i hvilken grad – og på hvilken måte - russiske fiskerimyndigheter er innstilt på å tildele lisenser og kvoter for selfangst og eventuelt også til småskalert kystfiske til de enkelte gründerne. Tidligere gitte signalene fra disse er positive.

Vedlegg I - 2

NÆRMERE INFORMASJON OM MIKROKREDITT I RUSSLAND

Når det gjelder eksisterende finansinstitusjoner som kan være aktuelle i forbindelse med administrasjon av den nye mikrokredittordningen er det naturlig å skjelne mellom mikrokredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner.

Eksisterende mikrokredittordninger

Det finnes i dag en rekke mikrokredittordninger av forskjellig slag i Russland. Disse kan grovt inndeles i følgende hovedkategorier:

- Ordinære mikrokredittordninger og
- Kredittforeninger

Ordinære mikrokredittordninger

Mikrokredittordninger inndeles gjerne i to hovedkategorier;

- i) Gruppekreditter
- ii) Individuelle kreditter

Det finnes flere ordninger av begge typer i Russland. Mange av mikrokredittordningene er støttet av utenlandske myndigheter, særlig USA.

En mikrokredittordning er operativ i Murmansk fylke basert på individuelle kreditter og administrert av FORMAP, Murmansk.

FORMAP, Murmansk

Det norske utenriksdepartementet har de siste årene støttet en mikrokredittordning på Kola-halvøya som administreres av FORMAP, en statlig fylkeskommunal organisasjon som har til oppgave å fremme små og mellomstore bedrifter på Kola-halvøya. Nærmere opplysninger om FORMAP og mikrokredittordningen fremgår av vedlegg 3. Utenriksdepartementets støtte til denne ordningen kanaliseres sammen med midler fra Barentssekretariatet (som også finansieres av UD) gjennom den frivillige organisasjonen New Eurasia Foundation (FNE) i Moskva (se www.eurasia.org, www.eurasia-rfe.org, og www.eurasia.msk.ru). FNE fordeler disse og andre midler på forskjellige tiltak og organisasjoner, se under. FNE er tilknyttet den amerikanske frivillige organisasjonen Eurasia Foundation, som med støtte fra amerikanske

myndigheter driver en rekke forskjellige aktiviteter for å støtte demokratiutvikling, sivilt samfunn og små og mellomstore bedrifter i land som tidligere inngikk i Sovjetunionen. Det er inngått en samarbeidsavtale mellom UD, Barentssekretariatet og FNE om dette samarbeidet. I henhold til gjeldende avtale, som ble inngått i mai 2006, bidrar FNE med 288000 USD, UD med 150 000 USD og Barentssekretariatet med 144000 USD for år 2006. FNE får opptil 15 % av beløpet i administrasjonsgebyr. Samarbeidet omfatter i utgangspunktet hele Nordvest-Russland, definert som Murmansk, Arkhangelsk og Pskov fylker (oblast), Nenets autonome område samt de autonome republikkene Karelen og Komi.

Tiltak som kan støttes er ifølge avtalen

- small business development, including micro-finance programs,
- community and non profit development,
- local government reform,
- regional and local media development

FORMAP er ikke aktiv i Arkhangelsk fylke, verken med mikrokreditter eller andre virkemidler, noe som vurderes som lite aktuelt også i fremtiden på bakgrunn av eierforholdene i organisasjonen. Det foreligger pr idag ikke opplysninger om andre mikrokredittordninger som er aktive i Arkhangelsk fylke.

Kredittforeninger

Kredittforeninger er en type spare- og låneordninger for grupper av privatpersoner som kan sammenlignes med sparekasser og spareforeninger i vestlige land. Flere kredittforeninger kan gå sammen i assosiasjoner. I forbindelse med en utredning foretatt av undertegnede i 1999 for det norske utenriksdepartementet kom det frem at det finnes en rekke organisasjoner av denne typen i Russland, og dessuten en liga av kredittunioner med hovedkontor i Moskva. Det foreligger pr. i dag ikke opplysninger om dagens situasjon generelt i Russland eller i Arkhangelsk.

Andre finansinstitusjoner

Det er i og for seg mulig at en bank eller annen finansinstitusjon kan påta seg oppgaven å administrere en mikrokredittordning. En ulempe er at banker som ikke har erfaring og kultur for å drive med mikrokreditt kan ha problemer med å forstå og forholde seg til de spesielle forhold som kreves for å administrere drive med denne spesielle typen kredittvirksomhet.

I den grad det likevel kan være aktuelt å legge en mikrokredittordning til en bank, er det grunn til å tro at norske, eventuelt nordiske, banker kan være aktuelle å vurdere i en slik sammenheng. Av disse kan følgende banker nevnes:

DNB Nor Monchebank

DNB-Nor har overtatt den russiske banken Monchebank, som i dag heter DNB Nor Monchebank. Banken er lokalisert i Murmansk og har filialer i andre byer på Kola-halvøya. Banken har lisens for å drive ordinær bankvirksomhet i Russland. Uten at forholdet så langt har vært undersøkt nærmere er det grunn til å tro at banken på forespørsel kan påta seg oppgaven å administrere en mikrokredittordning. Det er imidlertid også grunn til å tro at banken i så fall vil forutsette at risikoen ved dette blir dekket helt eller delvis og at den også får et administrasjonsgebyr for dette arbeidet. Så vidt vites er DNB Nor Monchebank ikke aktiv i Arkhangelsk fylke.

Nordea Bank/Orgresbank

Også andre norske og nordiske banker er aktive i Russland. Nordea Bank kjøpte i 2006 majoritetsandel i Orgresbank i Russland. Med forbehold om den endelige dokumentasjonen vil den resterende andel bli likt fordelt mellom aksjonærene i Orgresbanks nåværende ledelse og European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Det nylig etablerte samarbeidet skal ifølge en pressemelding dra fordel av vekstmulighetene innenfor bedrifts- og personmarkedet i Russland. Det styrker også Nordeas betjening av nordiske kunder med virksomhet i Russland og gir nye muligheter for Orgresbanks kunder og medarbeidere. Orgres bank er, så vidt vites, ikke særskilt aktiv i Arkhangelsk fylke.

Russiske banker

Det finnes naturligvis flere russiske banker som er operative i Arkhangelsk-området, og som muligens kan påta seg oppgaven å administrere en mikrokredittordning. Som nevnt over er ulempen er at banker som ikke har erfaring og kultur for å drive med mikrokreditt kan ha problemer med å forstå og forholde seg til de spesielle forhold som kreves for å administrere drive med denne spesielle typen kredittvirksomhet.

Andre institusjoner

Barentssekretariatet

Barentssekretariatet i Kirkenes eies av nordnorske fylkeskommuner og finansierer en rekke forskjellige tiltak i Nordvest-Russland med tilskuddsmidler som på årlig basis tildeles av Utenriksdepartementet. En representant for Innovasjon Norges Nordvest-Russlandsfond er i dag samlokalisert med Barentssekretariatet. Så vidt vites har Barentssekretariatet ikke selv drevet med denne type kredittvirksomhet eller lisens for å drive slik finansieringsvirksomhet i Russland.

Vedlegg I - 3

★ FORMAP - STATE FOUNDATION OF SME DEVELOPMENT IN THE MURMANSK REGION

In the framework of realization of Developing EXcellence – DEX project **the state fund for SME development of Murmansk Oblast (FORMAP)** was selected for the role of Excellence center assisting the government of Murmansk Oblast in developing and promoting the cooperation projects related the Good Neighbors programs.

The state fund for SME development of Murmansk Oblast (FORMAP) was founded in 1995.

The main purposes of the Fund activities are:

- developing and supporting SME in Murmansk Oblast;
- financing programs, projects and activities aimed at the development and support of SME in Murmansk Oblast;
- developing infrastructure for SME;
- assisting the establishment and development of business contacts among the subjects of the small-scale entrepreneurship.

Since the year 2001 the program of the micro-crediting for SME is operating in Murmansk Oblast, which was organized by the state fund for SME development (FORMAP).

This is a socially-oriented program and is primarily aimed on supporting the entrepreneurs with limited revenues, nevertheless aspiring for the success in business. The offices of FORMAP are also operating in the towns Apatity and Mochegorsk and the entrepreneurs from adjacent towns and villages can also obtain a loan from the Fund.

The problem is that the majority of the banks (about 30) operate in Murmansk city, and there are only 2-3 banks, operating in Oblast. It is often difficult for entrepreneurs to get a loan, especially for those lacking credit history or assets for a pledge. Besides, banks are not financially interested in micro-crediting, because of its low profitability. FORMAP

FORMAP has found a niche, in which banks do not operate, because crediting the small-scale business is risky and the entrepreneurs do not have assets for a pledge.

Since 2001 under the program of micro-crediting more than 2000 loans were provided in amount of more than 125 millions rubles. The clients of the Fund are entrepreneurs (both legal entities and non-legal entities) registered and operating in Oblast. They operate mainly in trade business, but the share of those operating in manufacturing and services is growing. The entrepreneurs, who got financial support from the Fund, retained or created no less than 1000 jobs.

It is a common situation that entrepreneurs do not know how to submit a proper application for the loan, demonstrating the prospective provider of the loan that the entrepreneur will repay the loan in time and completely. Many entrepreneurs also lack the skill for formulating properly the idea of their project in a written format. The absence of the applications for funding projects, fulfilling the requirements of investors, is a serious obstacle for getting loans.

In 2003-2006 with the purpose to help entrepreneurs to resolve this problem FORMAP has organized for them seminars and trainings on the issues of business planning in various towns of Oblast, in which more than 200 entrepreneurs has participated. FORMAP was able to support the projects because of the financial support, provided by Eurasia Foundation. The next task is to create the infrastructure for supporting “start-ups” and the criterion for success will be a number of new entrepreneurs.

The SME supporting infrastructure in Murmansk Oblast is rather limited. These are mainly business-centers affiliated to the placement service, supported by grants from TACIS, STPP and its branches, SPP, the Agency for the Support of the Small-Scale Business, NGO “Kola North”, FORMAP.

The existing infrastructure is mainly aimed at resolving issues, related to getting grants, some specific events, or narrowly specialized activities of the organization.

In 2006 FORMAP has started creating the system of the territorial centers for informational and legal support of entrepreneurs. This network of info-centers is supposed to be organized on the base of the existing infrastructure for the small-scale business support in the towns of Oblast, which includes:

- offices of FORMAP;
- “Technological Park Apatity”;
- informational centers of the Department of placement service;
- the facilities of educational organizations;
- libraries.

The centers for informational and legal support will be created with the direct assistance of the municipalities, participating in the project. The centers for informational and legal support will supply the new entrepreneurs with informational materials and documents of the local governments, consultations of experts on legal, taxation, and financial issues, and on the issues of relationship between entrepreneurs and local governments. If needed, the individual consultations will be provided on the issues of conducting business, and elaboration and realization of business plans. Frequently asked questions of entrepreneurs and the answers of experts will be placed at web-sites of FORMAP and municipalities.

The organization on the basis of permanently operating informational centers, educational and training classes for the entrepreneurs could resolve the problem of investments in SME projects.

The participation of FORMAP in DEX project could significantly increase the chances for success in organizing the centers for informational and legal support, because the Fund would be able to use the resources and the previous experience of the similar projects realized in Finland.

In 2005-2006 FORMAP jointly with Kola Research Center (Apatity) and Norwegian technical parks participated in the project for the development of the conception for creation of innovational “Barents business park” in town Apatity.

The main idea of the project is creating at the territory of Murmansk Oblast the structure supporting innovational ideas and projects of the enterprises and entrepreneurs of Oblast, especially the projects, related to the cross-border cooperation with SMEs of the province Finnmark. In the framework of the project it is planned to organize two structures: innovational school and business incubator.

Innovational school will use the experience of the Alta Business School of Finnmark university and Kola Research Center. The activity of the Innovational school will be aimed at the managers and the owner of the operating enterprises, developing and realizing innovational projects for the development of their business and at educating of the trainers-consults, which later will help businesses to develop and to realize innovational projects.

The topics for teaching in the Innovational school will be following:

- Project management
- Risk management

- The model for the border zone business for Murmansk and Finnmark
- The sources for financial support for innovational projects
- Presenting the experience of the successfully operating business
- Using TV, video and web-studios for education
- Exchanging experience by the educators from Norway and Russia
- The basic knowledge in the sphere of personnel management

It is planned to create a business incubator for the innovational projects on basis of business incubator in the town Apatity.

On June 27-28, 2006 in Murmansk in the framework of **the seminar of the project DEX** the representatives of the Department for economic development of Murmansk Oblast presented the strategy of regional development and the program “The development of entrepreneurship in Murmansk Oblast in 2005-2008”. The representative of the Department for economic development of Murmansk Oblast informed about Murmansk Oblast participation in the programs of international cooperation, including the Neighborhood Program KolArctic. There was a discussion of the strategy of international cooperation and strategic approaches for implementation of the model of SME support in the region.

Contacts:

Head of the organization: Kamenetskiy Aleksandr

Tel.: 42-86-46, 42-86-38;

Fax: 42-86-39

E-mail: formap@polarcom.ru

Vedlegg I - 4 Forkortelser

FHF	Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond
GCRS	G C Rieber Skinn AS, Bergen
GCRSP	G C Rieber Skinn Pomorye Lic, Arkhangelsk
NOK	Norske kroner
WSI	White Sea Innovation AS (under stiftelse)
SME	Small and medium sized enterprises (SMB)
UD	Det Kgl. Utenriksdepartement

Vedlegg II - 2

RAPPORT FRA REISE TIL KVITSJØEN 31.07.07 TIL 10.08.07

Innledning

Undertegnede deltok på oppdrag av Fiskeri- og Havbruksnæringens Forskningsfond (FHF) på en reise til Arkhangelsk og Kvitsjøen i tidsrommet 31.07.07 til 10.08.08. Reisen inngikk i en utredning av en mikrokredittordning for utvikling av småskala selfangst i Kvitsjøen og var organisert av GC Rieber Skinn AS (GCRS). På reisen deltok også representanter for GC Rieber Skinn, Innovasjon Norge, GC Rieber Skinn Pomorye (GCRSP), Mezen kommune i Arkhangelsk fylke og Murmansk Maritime Biological Institute og fiskerikollektivet i Chapoma, Murmansk fylke. Det vises til vedlagte deltakerliste. Reisen foregikk med helikopter fra Arkhangelsk til landsbyen Nizhnjaja Zolotitsa ved Kvitsjøen, og derfra med tre åpne selfangstbåter til følgende steder ved Kvitsjøen:

Veprevskij fyr,
Nizhnjaja Zolotitsa,
Intsy fyr,
Rutsji,
Megra,
Koida,
Maida,
Intsy fyr.

Fra Intsy fyr ble deltakerne hentet med helikopter og fløyet tilbake til Arkhangelsk. På grunn av dårlig vær ble en planlagt reise over Kvitsjøen til Chapoma og tilbake avlyst.

Konklusjoner

Forslaget om å gjenoppta selfangst med bruk av småbåter vakte betydelig interesse i kystsamfunnene langs Kvitsjøen til tross for at store deler av befolkningen var opptatt med slåtten og multeplukking. De personene vi møtte deltok aktivt i diskusjonen av logistikk, båtenes egnethet i is og dårlig vær, sikkerhet, risiko og inntektsmuligheter. Det ble knyttet en rekke verdifulle kontakter, og gitt flere interessemeldinger om interesse i å delta i fangsts sesongen 2008. Flere andre personer vil vurdere dette. Interessen synes generelt å være størst i den yngre delen av befolkningen.

Mulige steder for etablering av baser for selfangsten ble identifisert og vurdert.

Myndighetene i Arkhangelsk og Mezen støtter aktivt opp om forslaget om å videreutvikle selfangsten i Kvitsjøen.

Nye kvoter for selfangst vil bli tilbudt på auksjon i nærmeste fremtid. Kvoter for fiske i Kvitsjøen er generelt vanskelig å oppnå.

Et selskap som GCRSP har generelt anledning til å gi lån (mikrokreditt) til personer og firmaer som ønsker å kjøpe båter og drive med selfangst. Imidlertid kan långivning i større omfang medføre risiko for at lånene blir erklært ugyldige dersom selskapet ikke får lisens for slik långiving.

Det synes å gi større sikkerhet for finansieringen dersom GCRSP selv kjøper båtene og leier disse ut til dem som ønsker å drive med selfangst. Det kan avtales i kontrakten at leietaker overtar båtene på et senere tidspunkt.

Betaling av renter, avdrag og leie kan foretas i form av penger og/eller produkter.

Som all långivning og utleievirksomhet vil en ordning for finansiering av oppstart av selfangst i Kvitsjøen innebære risiko. Et opplegg for finansiering av båtkjøp bør utformes med sikte på å redusere denne risikoen mest mulig samtidig som det gir en klar stimulans for interessen for å sette i gang med slik virksomhet.

Møter.

01.08.07: Taremelfabrikk på øya Solombala

Vi foretok en befaring av en taremelfabrikk på øya Solombala utenfor Arkhangelsk, som tilhører SevPinro, og som var blitt foreslått som mottakstasjon for selskinn. Bygget var relativt dårlig vedlikeholdt, og sett med norske øyne var avstanden til kaia såvidt lang og adkomsten til havneområdet belagt med så store restriksjoner, at det var ønskelig å se på flere alternativer.

01.08.07: Skipsverftet Laiskij Sudoremontnyj Zavod

Vi besøkte skipsverftet Laiskij Sudoremontnyj Zavod utenfor Arkhangelsk og møtte eier/daglig leder. Det ble foretatt en befaring av fiskebåten ”Inta”, som muligens kan være aktuell for bruk under selfangsten i samvirke med isbryteren ”Sadko” og fangstbåtene.

01.08.07: Representanter for Mezen kommune, Arkhangelsk fylke

Vi møtte Lidia Anatolievna Taranchukova og Pavel Prokopjevich Bykov. Sistnevnte deltok også på den etterfølgende reisen til Kvitsjøen.

Mezen kommune ligger på østsiden av Kvitsjøen nord for Arkhangelsk og omfatter alle de stedene vi besøkte på reisen unntatt Zolotitsa og Veprevskij fyr. Kommunesenteret ligger i byen Mezen ved utløpet av Mezen-elva.

Nygaard og Antonsen viste til avtalen med myndighetene i Arkhangelsk fylke, og opplyste at hensikten med prosjektet er å utvikle privat selfangst av Beaters (norsk – Svartunger) med små båter langs Kvitsjøen. GCRSP vil inngå avtaler med privatpersoner for å hjelpe dem i gang med selfangst gjerne i kombinasjon med fiske. GCRSP har kjøpt/leiet kvoter for selfangst og at enkeltpersoner kan i avtaler med firmaet fangste sel på disse. Det var blitt tatt 5400 sel i år, og 40 personer hadde vært involvert i prosjektet i Zolititsa. Prosjektet representerer en renessanse for selfangstmetoder fra tidligere tider. Det blir arrangert kurs for fangstfolk, og dette kan organiseres på de ulike stedene hvor det er interesse. Det blir lagt stor vekt på sikkerhet, og understreket at båtene alltid må jobbe sammen to og to. GCRSP er interessert i å kjøpe alle skinnene som blir produsert. Det er på sikt aktuelt å bygge en fabrikk for mottak og bearbeiding av skinnene. Når det gjelder fiske, vil det selvsagt være viktig for økonomien til de enkelte fangstfolkene, men GCRSP er ikke interessert i å kjøpe fisk. For øvrig er man kjent med at kvoter har vært gitt til privatpersoner for torskefiske i Barentshavet, dog ikke i Kvitsjøen, men at torskekvoteene ikke har blitt utnyttet fullt ut.

Representantene for Mezen kommune bekreftet sin store interesse for prosjektet, ikke minst fordi befolkningen langs kysten tidligere har drevet med selfangst. Denne kunnskapen er i dag tapt. Selfangst med helikopter er på vei ut blant annet fordi prisene på leie av helikopter stiger meget raskt. Bykov opplyste at det er et problem med fiskekvoter for privatpersoner i Kvitsjøen. Myndighetene gir imidlertid lisenser og kvoter for fiske av laks i regi av fiskerikollektivene. Et problem i den forbindelse er at det ikke finnes noen forskningskvote for Kvitsjøen.

01.08.07: Advokatfirmaet Arkhangelsk Konsultatsionnaja Kompanija

Vi møtte juristen Aleksandr Jevkokhimov

Jevdokhimov mente at et firma som GCRSP i utgangspunktet kan yte lån i forbindelse med konkrete gjenstander (som båter) uten særskilt lisens for dette, og at tilbakebetalingen kan foretas i form av penger og/eller varer. Man står også

fritt til å avtale rentevilkårene, men dersom renten anses for å være for høy, kan den bli endret til markedsvilkår. Det er mulig å avtale pant i båtene. Det må skrives inn låneavtalen hva lånene skal brukes til. Hvis antallet lån blir så stort at det kan oppfattes slik at GCRSP går over til å drive med bankvirksomhet, vil det imidlertid kreves lisens for långivningen. Uten dette kan lånene bli kjent ulovlige, mens båtene fortsatt vil tilhøre fangstfolkene. Hvor stort antall som skal til for å utløse en slik reaksjon, er vanskelig å mene noe bestemt om.

GCRSP trenger ikke lisens for å kjøpe og låne/leie ut båter til fangstfolk. Jevdokhimov mente at det her ikke vil være noen tilsvarende begrensninger med hensyn til antallet båter, og at dette blant annet derfor vil være en sikrere modell for GCRSP enn lån. Leien kan gjøres opp i penger og/eller produkter. Det kan avtales at leietaker kjøper/overtar båtene etter en viss periode.

Både fysiske og juridiske personer kan drive med fangst, men begge kategorier må registreres som næringsdrivende hos skattemyndighetene, og må ha en bokholder som fører regnskapene.

Det er også mulig å opprette et ”enkelt sameie” (prostoe tovarishestvo) mellom flere fangstfolk. I så fall må det inngås avtale med alle deltakerne i sameiet.

Båtene må registreres av eier (GCRSP). Den som skal føre båten, må ha båtsertifikat. Det må foreligge tillatelse til å ha rifle.

Grensekontrollmyndighetene kontrollerer at antall og type sel er i henhold til kvote/lisens.

Veterinærtillatelse må til ved eksport av skinn fra Russland til utlandet. En evt. produksjon på land må først få godkjennelse bl.a. fra miljømyndighetene.

Fangstfolkene får ikke i dagens system verken kvote eller lisens, men må ha et ansettesforhold til en bedrift eller kollektiv som har kvote. GCRSP på en slik måte overlater sin kvote til leietakerne.

GCRSP kan i avtaler overføre ansvar for en del mulige feil eller mangler til låntaker/leietakers side. Det må i kontrakten oppgis hva som er formålet med avtalen, hvilke forpliktelser som hviler på låntaker/leietaker, for eksempel vedlikehold, og hvilke sanksjoner som kan gjøres gjeldene i tilfelle mislighold.

Fiskerikomiteen i Arkhangelsk fylkesadministrasjon

Vi møtte formannen i fiskerikomiteen i Arkhangelsk fylke, Andrei Shirokikh, som opplyste at han ser positivt på prosjektet.

Når det gjelder kvoter for selfangst, har fylkesadministrasjonen tatt rettslige skritt for å ta kvotene fra to bedrifter som ikke utnytter de kvotene de har fått. En bedrift har frivillig gitt fra seg sin kvote. Disse kvotene vil kun bli solgt på auksjon, som man vil forsøke å organisere til høsten.

Når det gjelder fiskekvoter i Kvitsjøen, opplyste Shirokikh at det er lite fisk i Kvitsjøen og kvotene er små. Også for kystfiske, er kvotene små. De overordnede kvotene fastsettes av det føderale Agency for Fisheries blant annet på grunnlag av fiskeriforhandlinger med Norge. Kvotene for Kvitsjøen fordeles mellom Arkhangelsk, Murmansk og Karelen. Arkhangelsk har en kvote på ca. 1000 tonn. De regionale fiskerimyndighetene i Arkhangelsk fordeler sin kvote på formål og bedrifter. Kvoten inndeles i sportsfiske (maksimalt 50 %) og øvrige formål, hvor kvoten fastsettes for den enkelte bedrift med en bestemt prosent for en periode for 5 år. Man må kjøpe fiskekort for å drive med sportsfiske.

For sild og navaga er prisen på kvotene 200 rubler/tonn. For laks er prisen 7000 rubler/tonn.

For laks (semga) er kvoten til Arkhangelsk 20 tonn og for pukkellaks (gorbukha) 100 tonn. Sistnevnte kvote vil muligens bli økt til 1000 tonn. Pukkellaksen, som ble introdusert fra Stillehavet en del år tilbake, formerer seg raskt og fortrenger andre fiskeslag. Rognkjeks fiskes normalt bare i mai.

Det er stor konkurranse mellom kollektivene om kvotene, og det er meget små kvoter tilgjengelig for andre.

Det har vært noen forsøk på å få til kystfiske, men det er en forutsetning at all fisken leveres til Russland, og det har vært problemer med å få fisken frem til forbruker, til tross for at det finnes enkelte kjøleanlegg langs kysten.

Sel behandles i fiskeriforhandlingene mer som en reguleringsfaktor enn som en ressurs. Norske fiskeriinstitutter i Bergen og Tromsø gir anbefalinger for størrelsen på kvotene, som i dag er på 98000 hoder for Arkhangelsk fylke (før multiplikasjonsfaktor). Shirokikh mente at minst 50 000 kan bli frigitt og lagt ut på auksjon i år. Det er ennå for tidlig å si hva prisen vil bli. Nygaard mente at det beste for GCRSP ville være å få en egen basiskvote. Shirokikh opplyste at gjeldende kvotesystem gjelder ut 2008, men mente at det nye systemet ville bli nokså likt det som eksisterer i dag.

Knut Nygaard orienterte om at GCRSP har planer om å etablere mottaksanlegg for sel, men at dette muligens ikke vil være operativt for 2008-sesongen. Det er noe usikkerhet om hva som vil være den beste lokaliseringen (ved kysten eller i

Arkhangelsk). Nygaard sa at vi hadde sett på et anlegg på Solombala-øya som tilhører SevPinro, og ba om å bli informert dersom fiskerimyndighetene har informasjon om andre bygninger som kan være aktuelle, fortrinnsvis med direkte adkomst fra kai.

Shirokikh orienterte om at det samles inn en del tang og tare, særlig på Solovki-øyene, og at det finnes en foredlingsbedrift for tang- og tareprodukter i Arkhangelsk, som har behov for mer råstoff. Shirokikh mente at små fangstbåter for selfangst også burde kunne brukes til innsamling av tang og tare.

Nizhnjaja Zolotitsa

Ettersom lokalbefolkningen i NZ allerede er godt kjent med prosjektet, ble det ikke organisert noe orienteringsmøte med befolkningen her. 2 av de nye fangstbåtene ble oppbevart i NZ. Vi ble imidlertid under oppholdet kontaktet av flere personer som stilte en del spørsmål om prosjektet. En av disse hadde hatt en båt i årets sesong, og var interessert i ytterligere en båt neste år.

Veprevskij fyr

Vi møtte fyrvokteren Anufriev og en kollega. Anufriev hadde deltatt i selfangsten i vinter, og var godt fornøyd med dette. Han ønsker å delta med ytterligere en båt neste år.

Rutsji

Vi møtte ordføreren Mikhail Ivanovich og hadde møte med 23 representanter for lokalbefolkningen, som ble oppgitt å være på 316, hvorav 30 barn. Her, som alle de andre stedene vi besøkte, var størsteparten av befolkningen opptatt med slått og multeplukking.

Men de personene som var tilstede, hvorav flere kvinner, var meget engasjert og stilte en rekke spørsmål om isforhold, båtenes egnethet, sikkerhet, våpentype m.v.. Pavel Bykov var her – som de andre stedene – aktiv pådriver for å få kontakt med ledelsen på stedet og befolkningen. Flere av deltakerne på møtet ga etter en runde med spørsmål og svar uttrykk for at de var interessert i å delta i selfangst neste år. En betaling på 15 USD pr skinn (som i 2007) med fri båt og bensin) er nok fristende for mange. Her, som de andre stedene, ble de oppfordret til å ta kontakt med Sergei Pakholov så snart som mulig, og senest innen utløpet av september.

Rutsji ble opprettet ved elven Rutsji på 1600-tallet og var i sin tid en velstående landsby som drev med fiske og handel, blant annet med Vardø. Byen har inntil

nylig hatt en militærforlegning og har egen flyplass. Det drives en del fiske (særlig laks), og fangsten leveres hovedsakelig i Arkhangelsk.

Den store forskjellen mellom flo og fjære (størst i Koida med 6 meter) representerte her som ellers på reisen en utfordring med hensyn til planlegningen av ankomst og avgang med båt.

Megra

Vi hadde møte med 4 personer fra lokalbefolkningen, som ble oppgitt å være på 30 voksne og 3 barn. Landsbyen ga et mer fattigslig inntrykk enn Rutsji (dårligere vedlikehold av husene). Men Megra skal være en meget god fiskeelv, og det skal ligge en base for laksefiske for turister lenger opp langs elven. Noen av de fremmøtte hadde tidligere deltatt på selfangst, også ved Newfoundland. Det var en viss skepsis blant de fremmøtte (som representerte den eldre delen av befolkningen). Men en av dem sa at han ville anbefale sine to sønner å delta i dette. Dette bekrefter et inntrykk som festet seg i løpet av reisen at dette med bruk av små båter i selfangst i isen kanskje er noe som er mest aktuelt for den yngre og mer initiativrike delen av befolkningen, mens de som har ”passert middagshøyden”, kanskje vil være mer opptatt av problemene enn mulighetene.

Koida

Vi møtte ordføreren Valentina Anatoljevna og tidligere leder for fiskerikollektivet Osvobozhdenje, Vjacheslav D. Krapivin. I tillegg hadde vi tre møter med til sammen 15 representanter for lokalbefolkningen, som ble oppgitt til å være på ca 500 personer.

Vi møtte her gjennomgående de samme holdninger til selfangst med båt som på de andre stedene; en del skepsis, men også et ønske om å gjenoppta tradisjonen fra forfedrene. Men ett særskilt problem for Koida er den store forskjellen mellom flo og fjære og den lange avstanden fra Koida langs elven og ut til sjøen. Dette gjør at det sannsynligvis bør opereres ut fra en base ute ved kysten. Øya Morzhovets ble lansert som en mulig base, men flere av de lokale mente det var upraktisk å benytte en øy for dette formålet med de samme problemene med tidevann og store grunner som Koida. En annen lokalisering kan være området ved odden ved Voronov fyr 25 km nordvest for Koida, eller kanskje enda gunstigere noen eksisterende fangsthytter ved Kedovka sørvest for Voronov fyr. Disse hyttene tilhører fiskerikolkhozen Osvobozhdenie. Hyttene er normalt ikke i bruk i selfangstsesongen, og bør kunne leies av kolkhozen. Det er mulig å kjøre med lastebil langs stranden i hele det området vi besøkte langs Kvitsjøen, men elvene kan selvsagt representere et problem (det finnes noen steder provisoriske ferjeløsninger). Maida kan være en tredje lokalisering av en base. Kolkhozen

Osvobozhdenie er for øvrig fortsatt innstilt på bruk av helikoptere for selfangst. Det ble fangstet med denne metoden i 2006, men i 2007 lyktes det ikke å få til fangst på grunn av den store avstanden til fangstområdet ved Chapoma. (Maksimal rekkevidde for helikopterne er 70 km).

Osvobozhdenie har en fabrikk for preparering av skinn og innhegninger (volierer) for 25000 sel i utkanten av Koida. Fabrikken skal være i bedre stand enn i Zolotitsa.

Maida

Vi hadde møte med 6 representanter for lokalbefolkningen, som ble oppgitt til å være på 120 personer, hvorav 12 barn. Enkelte av de fremmøtte sa etter orienteringen og en runde med spørsmål og svar at de ville vurdere en deltagelse i neste års fangst.

Intsy fyr

Vi møtte fyrvokteren Sergei Valerievich Anufriev med hustru og barn, hans bror Aleksandr og far Valerij Nikolajevich Anufriev, som var fyrvokter før sønnen. I tillegg bor det en bonde i landsbyen like ved fyret. Intsy var i gamle dager et sentrum for den båtbaserte selfangsten langs Kvitsjøen. Det ble opplyst at opptil 250 båter med 4 personer i hver hadde deltatt. Restene av et foredlingsanlegg ligger fortsatt på stedet, men flere av bygningene var skyllet i havet. Bestefaren til gamlefyrvokteren hadde for øvrig hatt flere båter som handlet med Norge i stedets velstandsdager. Da hadde det også vært omfattende fiske, reindrif, skogsdrift og multehøst.

Sergei Anufriev og hans bror var interessert i å delta i selfangsten neste år. De var for øvrig meget hjelpsomme i forbindelse med etableringen av teltleiren, flytting av bagasje og oppbevaring av de tre båtene, som vi forlot på stedet på grunn av det dårlige været.

Chapoma

På grunn av dårlig vær tok vi ikke sjansen på å sette over Kvitsjøen til Chapoma. Sasha Kozhin, som er daglig leder av fangstkollektivet Chapoma, var imidlertid med på hele turen, og viste seg å være en meget habil og erfaren fører av en av båtene. Han sa at han vil drøfte saken med sin bror og vurdere å delta på neste års fangst med to båter.

I et tidligere møte mellom Marina Antonsen og Benedikt Gofmann, som er styreleder for Kollektivet Chapoma, har Gofmann uttalt at det kan være aktuelt med 6 fangstbåter for kollektivet.

Arkhangelsk/ Oslo 14.08.2007

Erik Holvedahl

LISTE OVER DELTAKERE

G C Rieber Skinn

Knut A. Nygaard

Marina Antonsen

Innovasjon Norge

Egil Andenes

G C Rieber Skinn Pomorye Lic

Sergei B. Pakholov

Murmansk Maritime Biological Institute

Vladislav N. Svetochev

Mezen Kommune

Pavel P. Bykov

Fangstkollektivet Chapoma

Aleksandr Kozhin

FHF/ITA

Erik Holvedahl

Sikkerhetsvakt

Dima Kalashnikov

Vedlegg II - 4 Forkortelser

FHF	Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond
FKD	Fiskeri- og Kystdepartementet
GCRS	G C Rieber Skinn AS, Bergen
GCRSP	G C Rieber Skinn Pomorye Lic, Arkhangelsk
NOK	Norske kroner
WSI	White Sea Innovation AS (under stiftelse)
UD	Det Kgl. Utenriksdepartement
USD	Amerikanske dollar